

İzmir Üniversiteleri Platformu

Engelsiz Üniversite Operasyon Grubu

Ege Üniversitesi Doç. Dr. Pelin AKMEŞE
Ege Üniversitesi Soner ASLAN
Dokuz Eylül Üniversitesi Doç. Dr. Gökhan TENİKLER
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Prof. Dr. Canan VARLIKLI
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Psk. Gizem ŞAHAN
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Dr. Öğr. Üy. Zümrüt GEDİK
İzmir Demokrasi Üniversitesi Dr. Öğr. Üy. Miray Özözen DANACI
İzmir Demokrasi Üniversitesi Dr. Öğr. Üy. Bora GÖRGÜN
İzmir Bakırçay Üniversitesi Psk. Delal Gamze ALTUN
İzmir Ekonomi Üniversitesi Öğr. Gör. Ezgi ORAL
İzmir Ekonomi Üniversitesi Kl. Psk. Merve Minkari TUNÇAY
İzmir Ekonomi Üniversitesi Kl. Psk. Nilay UĞURLU
Yaşar Üniversitesi Prof. Dr. Huriye TOKER
İzmir Kavram MYO Öğr. Gör. Melis HIDIR

Konferansın Kayda Geçirilmesine Destek Olan Öğrenci Ekibi

Ezgi İnan
Aslı Çelik
Esra Çetiner
Deniz Baygın
Muhammet Dönmez

Kitap Tasarımı

Orkun Destici

Bu kitap 2020 yılında
XXXX Basım'da
XXXX adet basılmıştır.

3 Mayıs 2019
İYTE Teknopark
İzmir İnovasyon Merkezi

08 **Önsöz**

Doç. Dr. Huriye Toker

10 **Engellilerde Bireyselleşme Serüveni**

Merve Minkari Tunçay

22 **Düşlerimin Önündeki Engelleri Kaldırmak,
Gerçekte Kim Kime Ne Kadar Engel Olabilir?**

Şebnem Karakuş

34 **Ben de Varım: Başarı Hikâyem**

Şerife Tokgöz

44 **En Yakın İki Arkadaşım**
Zeynep Kalelioğlu

50 **Kakofoni**
Arda İnan

62 **Hekimlik ve Kültürel Yetkinlik:**
İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi Örneği
Gökçe Lara Bodur & Alara Ünver

72 **Kapanış Konuşması**
Merve Minkari Tunçay

Önsöz

Doç. Dr. Huriye Toker

Yaşar Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Üyesi

Sevgili okurlarımız,

İzmir Üniversiteleri Platformu altında varlığını sürdüren engellilik alt çalışma grubumuz, engelliliğin bilinç yükseltilmesiyle birlikte yaşamın renklerinden biri olarak algılanacağına olan inancıyla çalışmalarına ara vermeden devam ediyor. Düzenlediğimiz toplantıları, gerçekleştirdiğimiz araştırmaları yayımlayarak, yazarak, kağıtla, klavye ile buluşturduğumuzda daha çok kişiye ulaşacağımızdan; bu motivasyon ve enerjimizin hepinize geçeceğinden eminiz.

Engelliliğin bir bütün olarak engelli bireyle, ailesiyle, eğitim veren kurumla birlikte evrileceğine, değişip dönüşeceğine inandığımızdan tüm İzmir’de bulunan üniversitelerin engelli birim temsilcileri ile birlikte 3 Mayıs 2019 tarihinde İYTE Yerleşkesi, Teknopark İzmir İnovasyon Merkezi’nde **Engellilerde Bireyselleşme Serüveni** adlı seminer etkinliğimizi gerçekleştirdik.

Biz bu etkinlikte engelliliğin her bir bireyle değişen, yeniden tanımlanan ve bizi tanımlayan bir süreç olduğunu anlatmak, birlikte anlamak istedik. İlk konuşmada Şebnem’le tanışacaksınız. Eğitimin yanında sanatın, edebiyatın sürükleyici gücüyle Şebnem’in bireyselleşme serüvenine şahit olacaksınız. Bireyselleşmenin bazen en sevdiklerinizin kaygısıyla bile mücadele demek olduğunu anlayacaksınız.

Zeynep ile birlikte, bedenimiz ve zihnimizin birlikte baş etmeyi öğrenmesi gerektiğine şahit olacaksınız. Hatta engelinizi arkadaşınızın gibi görme cesaretini gösterebilmeyi öğreneceksiniz.

Arda ise bize, hiç bilmediğimiz, gözümüzle görüp anlayamadığımız bir engelin hayata bağlanmaya engel olamayacağını anlatacak.

Kısacası konuşmacılarımız engelliliğin bizlerin algı, tutum ve davranışları ile yeniden tanımlanması gerektiğini anlatacak, bireyselleşme serüvenlerini bizlerle paylaşacaklar.

Ardından iki genç doktor adayı, engellilik konusunda umut verici araştırma bulgularını paylaşacak ve benim gibi sizler de gelecekte umutlanacaksınız.

İyi okumalar.

Engellilerde Bireyselleşme Serüveni

Merve Minkari Tunçay

Uzman Klinik Psikolog

Bugün ben daha çok klinik psikolog rolümle burada bu konuşmayı yapacağım. O yüzden benim sunumum biraz daha bireyin iç ruhsallığına değiniyor olacak. Nelerden bahsedeceğim? Öncelikle bireyselleşmeyi destekleyen bir aile ortamından bahsedeceğim. Bireyselleşmenin oluşabilmesi için doğduğumuz evde bize bakım veren kişilerle olan ilişkimiz ve onların sunduğu ortam çok önemlidir. Daha sonra normal gelişim sürecinden ve gelişimsel farklılıklardan bahsedeceğim. Bu noktada bireyselleşme nasıl oluşuyor? Doğduğumuz andan itibaren, bakıma muhtaç bir bebeğin bireyselleşmesi süreci nasıl ilerliyor? Biraz bunun üzerine konuşacağım. Gelişimde zorlayıcı, koruyucu ve destekleyici faktörler neler? Bunlardan bahsedeceğim. Engeli olan bireylerde bağımsızlık ne kadar önemli ve bağımsızlığın rolü nedir? Bunlara değineceğim. Bir arada olduğumuz üniversiteli gruba, üniversiteye geçişte bireyselleşme ve bunun üniversite ortamında uygulanabilirliğinden bahsedeceğim. Peki, aramızda çocuğu olanlar da vardır. Düşündüğünüzde aslında çocuğun da, anne, babanın da insani hakları var. Birbirinden farklı gereksinimleri var. Ne oluyor? Bir çocuk dünyaya geldiğinde sanki anne, baba bütün ilgisini sadece ona kanalize etmek zorundaymış gibi oluyor fakat bu her zaman mümkün olamayabilir. Hakikaten anne, babanın da başka gereksinimleri oluyor ve sözünü, sesini duyurmaya hakları var. Eşlerin de aslında kendi ihtiyaçları ve gündemleri var. Kimileri işe gitmek zorunda ya da yerine getirilmesi gereken sorumlulukları var. Ancak çocukların da kendi ihtiyaçları ve gündemleri var; onlar da yaşlarına göre oyun oynamak zorunda. Çünkü oyun; çocuğun dili ve kendilerini ifade etmeleri için ancak bunu yapabilirler. Çocuk kendi isteğinin peşinden gider ve sürekli büyümek ister. Çocuk doğduğu andan itibaren, anne baba da kendi gündeminde

ilerlemek durumundadır ve bu çok doğaldır. Tabii şuradan baktığımızda da böyle bir gerçeklik var ki her kuşak kendi gündemine göre davranma eğilimindedir. Anneler ve çocuklar arasında, minimum yirmi yaş fark vardır. Aslında araya bir jenerasyon girmiştir ve bu evrenseldir, böyle olmak zorundadır. Yaratılışımız gereği çatışma olasılığı da yüksektir. Şimdi herkes kendi anne babasını düşündüğünde; ‘ben annemle hiç çatışmadım, asla kavga etmedim’ diyebilir mi? Diyen varsa aslında bu da bir problem olabilir. Şimdi biraz da bireyselleşme için bu çatışmanın ne kadar önemli olduğundan bahsederek; kimi anne ve babalara da ‘evet çocuklarınızla çatışabilirsiniz bu, aslında onun bireyselleşme sürecinin bir parçası’ dersek belki biraz rahatlatıcı olur. Peki, aile içi demokrasiden biraz bahsedelim. Sağlıklı büyümenin, olgunlaşmanın, bireyselleşebilmenin gelişebilmesi için nasıl bir aile yapısına ihtiyacımız var? Her iki tarafın da -hem çocuk hem aile için- liderliği reddetmeyen, eşitliği; özgür fikir beyanı ve yaşa uygun seçme olarak anlayan, yeri geldiğinde çocuğun istediği şeyi ifade edebilmesi ve onun için çabalamasına olanak sağlayan bir yapı gibi de düşünebiliriz. Farklılığı kabul eden, çocuğun ihtiyaçları benimkilerden farklı olabilir; “o, ben değil” ayrımını yapabilen ve ancak konuşarak orta yolu bulmayı öngören bir yapıdan bahsediyoruz burada. Çünkü bizler, bedensel olarak bazı ihtiyaçlarımızı ifade edebiliriz ancak bazen istismara kaçan durumlar da olabilir. Konuşma yetisi zihnimizde frontal lobun yani ön lobun gelişmesinin bir boyutudur. Bu noktada aile içerisinde kendimizi konuşarak ifade etmenin öneminden bahsediyoruz. Eşler ya da anne baba ve çocuk arasında ortak paydada, ortak çıkarlarda, hedeflerde birleşirken bireysel tercihlere duyarlı bir yapı söz konusudur. Her birey kendi fikrini ifade edecek alanı bu aile ortamında bulmalıdır yani aile çocuğun bireyselleşme sürecinin en önemli parçasıdır diyoruz. Peki, bir bireyin gelişiminde aslında neler koruyucu, destekleyici faktörler oluyor? Sevgi, şefkat ve saygı çok çok önemli oluyor.

Gelişim ve gelişimsel farklılıklar

- Sosyal, duygusal, dil / iletişim, bilişsel, davranış / motor alanlarında yaşlara göre gelişim gösterirler. (Engellerin Strateji Pedagoji, 2011)
- Çocuğun, gelişimsel kilometre taşlarının kimi alanlarında sapmalar olabilir. Kimi engellilik durumlarına bağlı olabilir.
- Engelli bireylerin normal gelişim süreçlerinde yaşanabilecek sorunlar
 - Zamanında yürüyememe, konuşmada gecikme, geç öğrenme, farklı algılama, aileye bağımlılık, yoksun kalma (Yılmazoğlu, 2011)

*Bireyselleşmenin
oluşabilmesi için
doğduğumuz evde bize
bakım veren kişilerle olan
ilişkimiz ve onların sunduğu
ortam çok önemlidir.*

Bazen bu sevgi, şefkat, saygı kolay ifade edilen, telaffuz edilen kelimelerle oluyor ama her birinin yoğunluğu, frekansı, enerjisi, aktarılması birbirinden çok farklı oluyor. Bir göz kontağı, bir dokunuş, bir söz bu noktada çok koruyucu oluyor. Bakım veren, koruyucu, kapsayıcı sağlıklı bir aile ortamından bahsediyoruz. Güvenlik, çocuklar için çok önemli. Burada bazı kurallar, etkili disiplin yolları bu güvenliği de anne babalar için çocuklara sağlıyor. Çünkü çocuğun doğduğu andan itibaren şu soruya yanıtı ‘evet’ olmalı; Güvende miyim? Çünkü güvendesem keşfedebilirim. Yani benim ruhsal bedensel bütünlüğüm korunacak mı? Bir çocuk koşarken annenin hemen koşup masaya elini koyması da -kafasını çarpmasın diye- ‘evet annem babam beni koruyacaktır’ demek. Ya da bağırıp çağırarak bir çocuğun her istediğini yapan bir anne baba düşünelim; o çocuk da aslında kendini güvende hissetmeyebilir. Çünkü “Benim sınırlarım nerede? Annem babam bana sınır çizmiyor.” diye ayrı bir endişe taşıyabilir. Bu nedenlerle sağlıklı sınırların olduğu, kuralların olduğu, yeri geldiğinde ‘hayır’ denilen yeri geldiğinde de ‘evet’ dediği ve bunların bir sonraki maddedeki gibi istikrar ve tutarlılık içerisinde olduğu bir aile yapısında bir koruyucu faktörden bahsedebiliriz. Bu noktada sağlıklı iletişim de çok önemli. Çocuk her yaşta her şeyi, yaşına uygun ifade edildiğinde anlayabilir. Yarın bir gün ölümü sorguluyor olacaklar. Her yaşta çocuğa bir şekilde ölüm anlatılabilir, bilinmezlikte kalmaması için. Her yaşta çocuk dünyayı tanıyor, hayatı tanıyor çünkü daha sonra onun içine girecek ve kendisini orada var etmeye çalışacak. Dolayısıyla açıklık, dürüstlük ve netlik çok önemli. Bazen anne babalar yalan söylediklerini zannederler. Hele kendi aralarında çatışma varsa bazen boşanırlar ve aynı evde yaşamaya devam ederler. Bunlar asla çocuğun gözünden kaçan şeyler değildir. Ne kadar dışarıdan söze dökülmemiş olsa bile aslında çocuk iç dünyasında bilir ki burada bir problem var, bir çatışma var ve benden bir şey saklanıyor. Çocuk bu sırrı bilmek zorundadır.

Sağlıklı ebeveyn modelleri ile çocuklara ilişki bir deneyim sunmak, yine anne babanın çevresindeki daha geniş ailenin ilişki kurma biçimleri, paternleri çok önemli oluyor. Çünkü çocuk bunları gözlemliyor ve ardından içine alıyor, yerleştiriyor ve büyüme sürecinde uzaklaştıkça nesnel olarak kalıyor. Fiziksel olarak artık anne babaya ihtiyacı olmuyor, içinde onları taşıyor.

Peki, gelişimden bahsedelim. Bizler doğduğumuz andan itibaren sosyal, duygusal, dil ve iletişim, bilişsel, davranışsal ve motor alanlarda yaşa göre gelişim gösteririz. Yani ne olur? Bir kere bir bebek doğduğunda annenin kucağından ayrılmaz, iki saatte bir uyur-uyanır meme emer, bağımlı bir haldedir. Daha kendi elinin onun eli olduğu ayrımında bile değildir. O zanneder ki ben annemle birim, zaten karnındaydım, ben kimim bilmiyorum. Hiçbir zaman onun beyni henüz bunu ayrıştıracak şekilde gelişmemiştir. Örneğin; 16 aylık bebeklere bakarsınız bu olmaz. Ama 18 aylık bebeklere baktığınızda bir anda 'bu benden kaynaklanıyor' diye düşünmeye başlar. Bir araştırmaya göre, bir kilimin üzerine bebeği koyuyorlar, onun önüne de bir oyuncak puset gibi bir araba koyuyorlar ve pusete kilimi bağıyorlar. İpi altından alarak 16 aylık bebeği üzerine koyuyorlar ve diyorlar ki "bunu git annene götür". Anne de iki adım ileride. Bebek üzerinde duruyor, bakıyor, hiç bir şey yapamıyor, ne yapacağını çözemiyor derken bir başka 16 aylık bebek koyuyorlar. Bebek yine bir türlü çözemiyor ve anneye götürüyor. 18 aylık bebeği koyduklarında erkek olanı, yere bakıyor, ipi görüyor ve yanına geçip annesine itiyor. Yani ben varım, ben artık annemden ayırım, bu benden kaynaklanıyor. Bu noktalarda aslında bir benlik algısı oluşmaya başlıyor. Kız ise, ilk önce iniyor, biraz daha dolanıyor çünkü zihin kompleks çalışıyor, dolanıyor sonra geliyor kilimi bir güzel katlıyor, koyuyor ondan sonra annesine götürüyor. Tabi ki de daha fazla zaman geçmiş oluyor, belki de o yüzden evden biz hazırlanırken daha geç çıkıyoruz. Daha belki 18 aylıkken başlıyor bunlar. Bu, Amerika'da gerçekleşen

bir deney, yani kültürel olarak sadece bizim toplumda değil. Yani, aslında her an gelişim gösteriyoruz. Bu duygusal alanda da iletişim alanında da geçerli. Daha ufak bir çocuk su bile diyemezken birkaç ay geçtikten sonra istediğini söylemeye başlıyor. Çok enteresan bir gelişim sürecimiz var değil mi? Birbirimize baktığımızda bile hiçbirimizden bir tane daha olmaması yani hem birbirimize benzeyen taraflarımızın olması ama farklılıklarımızın da olması daha doğduğumuz andan itibaren gelişen bir şey ve bu bir zemini oluşturuyor dünyada. Peki, bazen ne oluyor da kimi alanlarda bu kilometre taşlarında -emekleme yürüme vs.- bazı sapmalar gerçekleşebiliyor? Bunlardan bazıları da engellilik durumlarından dolayı olabiliyor. Konuşmada gecikme, geç öğrenme, farklı algılama, aileye bağımlılık, yoksun kalma gibi bazı nedenlerle karşılaşılabiliyor. Engeline bağlı olarak da kişi daha yoğun ilgi takip ve bakıma muhtaç olabiliyor. Büyüme sürecinde, belki daha 2 yaşında bir bebeğin gösterdiği tepkileri, engeli olan bebekler yapamayabiliyor. Bu noktada da toplum içinde var olabilmek için farklı ihtiyaçlara gereksinim duyabiliyorlar. Burada da bizim sorumluluğumuz devreye giriyor.

Burada biraz bireyselleşme ayrışma sürecine gireceğim. Burayı oldukça basitleştirmeye çalıştım. Nasıl oluyor? Aslında doğduğumuz anda annemize yapışık yaşıyoruz ardından ufak ufak uzaklaşıyoruz. Mahler diye bir teorisyen çok daha erken çocukluk dönemlerini araştırmış; gelişim sürecinde çocuğun kendi isteklerinin farkına varışıyla birlikte ilk 3 yıl içinde bireysellik duygusunun oluştuğunu ifade etmiştir. Yani 2-2,5 yaşındaki bir çocuk “hayır anne diye o pantolonu giyeceğim” diyebilir, “dışarı çıplak çıkacağım” diyebilir, pembe olsun diye tutturabilir, “hayır” diyebilir, isyan edebilir. Temper-tantrum dedikleri 2 yaş sendromunda aslında çocuk diyor ki ‘ben senden farklı bir bireyim’. Orada aslında ilk bireysellik duygularının oluşmasından bahsediyoruz. Yine Mahler’e göre birey bağımlı bebeklikten, o annenin göğsünden ayrılmayan

bebeklikten, kendine yeterli, oyun çocuğuna dönüşürken ilk kez bireyselliğini kazanma çabası gösterir aslında bu isyanlarla. Bu süreç birincil ayrışma ve bireyselleşme krizi olarak tanımlanır. Blos da daha çok ergenlik dönemiyle ilgili araştırma yapmış bir teorisyen. Ergenlikte kimlik kazanma sürecini ikincil bireyselleşme süreci olarak tanımlamış ve kimlik oluşum sürecinin de temelde bu ayrılma-birleşme-ayrılma süreçleriyle oluştuğunu belirtmiştir. Bu ikincil bireyselleşme de çocuklukta içimize aldığımız nesnelere bırakıp artık yetişkin dünyasına dair bir ayrışmaya geçmektir. Bu da üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin yeni krizlerine kapı açan bir dönemdir aslında. Çocuk, ergenlik dönemine ulaşana kadar anne babasının değerlerini içselleştirmiştir. Ergenlikte ise ergen ayrı bir birey olduğunu ortaya koyabilmek için, içselleştirdiği anne baba figüründen uzaklaşmaya çalışır. O yüzden “hayır arkadaşımda kalacağım”, “hayır niye beni bu saatte arıyorsun”, “anne artık arama” gibi sözler de bir noktada bunun bir parçasıdır. Bu noktada anne babaların da ergenlere daha fazla güvenmesi ve farklı bir kontrol mekanizmasına geçmesi gerekir. Çocuk- ergen dışardan yeni sevgi nesnelere akar. İçindeki anne ve baba figüründen kurtulmak ergenlikteki en önemli süreçlerden bir tanesidir. Ayrıca, ego olgunlaşması ve ergenin bir birey olması anne babadan uzaklaşmasıyla doğru orantılıdır. Bireyselleşme sonucu birey kendisinin ne olduğu ve ne yapması gerektiği gibi alanlarda farkındalık kazanmaya başlar. Yine bu süreçle birlikte ben kimim, ben neyim sorularına yanıt aramaya başlar. Bu, aslında her yaşta sorulan bir sorudur. Her dönemde, hele yaşlılıkta çok daha farklı bir yerlerden gelir bu soru. Ancak, kimlik keşfi süreci bireyselleşme süreciyle başlamaktadır. Yani, aslında karakter kimlik oluşumları ta bebeklikten itibaren oluşuyor, burada yeniden kimliğine dair bir şeyler belirlemeye çalışıyor. Meslek seçimi, dini görüşler, düşünceler, bunları da zaten üniversite çağındaki öğrencilerde görüyoruz.

Bireyselleşme sürecini neler etkiler? Gelişim alanında, özellikle de engellilik alanında bunu düşünebiliriz. Biyolojik olarak bireyin beden yapısında farklılıklar değişiklikler, sapmalar, normal gelişiminde beden yapısına dair bazı yetersizlikler, hastalıkları, kimi fiziksel travmaları, belki de doğum veya bebeklikten gelen bazı yaraları, ihmal, istismar, düzensiz aile yapısı, tutarsız disiplin yöntemleri, psikolojik olarak çok daha korumacı, özellikle alan tanımayan kontrolcü bir aile yapısı, ailenin tükenmişliği, bazen annenin ve çocuğun depresyonu, stres, kaygı, erişilebilirliğe veya toplum hizmetine ulaşılabilirliğe dair, günlük işleri hayata geçirmekle ilgili, bazen birinin kaybı, çok sevdiğiniz birinin çok uzağa taşınması gibi faktörler travmatik deneyimler olabiliyor. Travmatik diyebilmek için de; o kişinin travmatize olup olmadığını bilmek için de o kişiye sormak lazım. Herkesi de bu şekilde etiketlemem gerekir. Engeli olan bireylerde de bağımsızlık faktörü çok önemli oluyor. Şöyle tanımlamışlar: Engeli olan bireyler için bağımsızlık, bir eylemi bireysel bir şekilde yapabilme yeterliliğinden ziyade, kendi hayatlarını kontrol edebilme ve seçenekler arasında tercih yapabilme özgürlüğünün olması anlamına gelmektedir. Bir araştırmada engellilere sormuşlar. Bu noktada engeli olan bireylerin yaşam kalitesi, özgüven gelişimi, iyilik hali, topluma dâhil olma, ruh sağlığı gibi açılardan da bu bağımsızlık hissi ve duygusu çok önemli olmaktadır. Bunlar, yine çocukluğumuzdan doğum itibarıyla başlayan süreçler.

Peki, bireyselleşme süreci desteklenen bireyler ne yapıyor engel durumuna göre de düşünebiliriz. Daha hızlı bağımsızlaşabiliyor, daha rahat tercihlerini yapıyor ve bu tercihlerinin sorumluluğunu alabiliyor, kendi ihtiyaçlarını kendileri ifade edip karşılayabiliyor. İhtiyaca göre; rahatlıkla destek ve yardım arayışına girebiliyor. Engeliyle daha sağlıklı baş edebiliyor. Güçlü yanlarını öne çıkartarak kendi potansiyelini ortaya koyabiliyor. Böylece kendi alanında başarılı olabiliyor.

Peki, üniversite hayatına geçiş ne demek? Adaptasyon süreci, geçiş süreçleri bir senede olan bir şey de değil bazen üniversiteye girersiniz ve üç yıl geçmiştir hala adapte olmaya çalışıyorsunuzdur. Neler bunu etkiliyor onlardan bahsedeceğim. Bir kere hayat biçimi değişiyor, artık o lisedeki zil çaldı dışarı çıktım davranışı yerine, içselleştirdiğimiz anne, çocuğum dersini kaçırma diyen kişi çıkıyor ortaya ve hepiniz dersin başladığı saatte orada oluyorsunuz. Hayat biçimi değişiyor. Çok daha yapılandırılmış bir eğitim sisteminden daha az yapılandırılmış bir sisteme geçiş sağlanıyor. Yeni sosyal çevreye uyum, bazılarının da hayali oluyor. Böyle bir sosyal çevrenin içerisinde olacağım derken bir anda o sosyal çevre de olmayabiliyor. Yeni bir sosyal çevreye dâhil olmaya çalıştığınız, bunun için çabaladığınız bir dönemin içerisinde kendinizi buluyorsunuz. Kendinizi sorguladığınız bir dönem. Git gide bunlar üst üste biniyor. Bir anlamda yine “Ben kimim? Ne yapacağım?” gibi soruları kendine soruyor. Tabi aileden ayrılmış oluyor, bireyselleşme gerçekleşiyor diye hayal ediyoruz. Gelecek kaygıları mesleki arayışlar burada başlıyor. Bazen ülke, şehir, ev, oturma düzeni belki yaşadığınız yerdeki dil bile değişebiliyor. Şiveler bazen değişebiliyor. Bunlara da adapte olmamız gerekebiliyor. Bazen çok daha karanlık ve kış yaşanan bir şehirden daha yazlık bir yere geliyorsunuz, insanların kılık kıyafeti bile değişebiliyor ve bütün bunlara aslında adapte olmaya çalışıyorsunuz. Bunları sürekli bilinç seviyenizde tutarak adapte olmaya çalışmıyorsunuz bu aslında sizin düşünmediğiniz zamanlarda bile zihninizin arkasında çalışan şeyler. Bu nedenle öğrenci olarak nelere hakim olmanız gerekiyor? Hayatta bireyselleşmiş bir birey olduğunuzu; belki de engeli olan bir birey olduğunuzu varsayarak üniversite ortamında ‘nelere dikkat edebilirsiniz, neler yapabilirsiniz, öğrenin’. Herhangi bir birey olarak aslında yasalarca korunan haklarınızı ve yükseköğretimde almanız gereken sorumlukları öğrenin. Burada bir devletin belki de bir kurumun size sunduğu haklar, sizi destekleyen ortamlar var, belki bazı

kuralları var ancak sizin de bir sorumluluğunuz var. Karşılıklı olarak yasalarca korunan haklarınıza hakim olmak önemli.

Engelinizi en iyi siz biliyorsunuz. Bu durumu en iyi nasıl aktarabilirim diye kendinize sorabilirsiniz. ‘Engeliniz sizi hangi ortamlarda nasıl etkiliyor, neye ihtiyacınız var?’ gibi soruları bilerek üniversite ortamına gelmeniz hayatınızı çok kolaylaştıracaktır. Okulun imkânlarını, koşullarını, gerekliliklerini, sizin algı, ilgi ve becerinizle uyumlu olup olmadığını öğrenin. İletişim kurun, üniversitenin engelli destek birimleri ya da psikolojik danışmanlık birimleri varsa iletişime geçin, randevu alın, görüşün, kendiniz için çabalayın. Üniversite hayatı bir fırsat, bu sadece derslerde başarılı olmanız için değil, arkadaşlıkta, sosyal alanda, romantik ilişkiler alanında bile aslında kendinizi tanıdığınız, sürekli aynalandığınız, farkındalığınızın arttığı bir süreç. O nedenle yeni ortam ve deneyimlere adım atmak kimi zaman zordur, uygun uyarlamalara beraberinde yapabilecekelinize önce siz inanın ve çabalayın. Sosyalleşin, bazen sadece derslere odaklandığınızı fark edersiniz ya da kimi kendini diğer tarafta tanımlayabilir. Bunların dengesi de tabii ki önemli. Ancak sosyal becerilerinizi geliştirmeye, girişken olmaya, üniversite içi dışı spor kulüplerine kaydolmaya, hobi, staj gibi imkânlarla çekinmeden başvurmaya kendinizi öne atmaya girişken olmaya çabalayabilirsiniz.

Öğrenme biçiminizi keşfedin. Bazen lise hayatında arkadaşlarla birlikte güzel çalışılıyor, fakat üniversite hayatında daha bireysel kalıyorsunuz, kendi zamanınızı belirleyip çalışmanız gereken bir zaman dilimine giriyorsunuz. Kimi okuyarak, kimi yazarak notlar çıkartarak, kimi duyarak öğrenebilir. Belki de bunu üniversite hayatında keşfedebilirsiniz. Gerçekçi hedefler belirlemek, hocalarınız ile iletişim halinde kalmak, okulun imkânlarından faydalanmak, yeri geldiğinde doğru yerlere başvurmak çok önemli. Evet, benim sunumum burada sonlanıyor. Katılımınız için çok teşekkür ediyorum.

Düşlerimin Önündeki Engelleri Kaldırmak, Gerçekte Kim Kime Ne Kadar Engel Olabilir?

Şebnem Karakuş

Ege Üniversitesi'nde Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

"Şimdi ilk sunumunu Ege Üniversitesi'nde ikinci lisansını okuyan, Mütercim Tercümanlık öğrencisi, aynı zamanda Ege Üniversitesi'nde Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapan Sayın Şebnem Karakuş yapacak. Konuşmasının başlığı "Düşlerim Önündeki Engelleri Kaldırmak, Gerçekte Kim Kime Ne Kadar Engel Olabilir?" kendisini kürsüye davet ediyorum."

Merhabalar, hepiniz hoş geldiniz. Umarım ben heyecanlanmadan size de keyif verecek bir şekilde sunumumu yapabilirim. Doğuştan görme engelliyim. Doğarken oksijensiz kaldığım için böyle bir problem oluşmuş, ters doğmuşum çünkü. Normalde kafanın çıkması lazım, ben kolları bacakları açarak "Hey ben geliyorum" der gibi doğmuşum. %98 görmüyorum yani gölgeler şeklinde, silüetler olarak algılıyorum insanları ve ışığı fark ediyorum. Örneğin dışarıdan bir ışığın geldiğini görüyorum, buradaki lambaları fark ediyorum ama bu kadar. Yani siyah beyaz silüetimsi bir görme diyorlar buna. Ben aslında bireyselleşme sürecimi anlatmadan önce şu an nasıl bir Şebnem konuşuyor ve buraya nasıl geldi onu anlatayım. Kavramak daha net olacak sanıyorum. Önce Ege Üniversitesi Tarih Bölümü'nde okudum. Tarih bölümünde okurken hazırlık aldım ve o sırada İngilizce'ye âşık oldum ve bırakmadım. Tarihten mezun olduktan sonra yine Ege Üniversitesi'nde mütercim tercümanlığa başladım şu anda 3.sınıftayım. İngilizce, Almanca ve İtalyanca da veriyorlar. Orta derecede Almanca, başlangıç seviyesinde İtalyanca biliyorum. Sözlü ve yazılı çeviriler yapabiliyorum İngilizce olarak. Piyano, gitar ve keman çalıp kendi şarkılarımı yazıyorum, aynı zamanda yine Ege'de Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapıyorum ve tez aşamasındayım. Cahide Birgül romanlarında

toplumsal cinsiyet ve cinsellik üzerine çalışıyorum. Dijital dergilere kendi yazdığım öykü ve şiirleri gönderiyorum. Çok yönlü olmak benim için öğrenmek ve üretmek üzerine kurulu. Bunu da kendi bireyselleşme sürecimde keşfettim. Dolayısıyla başlangıçta birey olamamış bir Şebnem vardı, ben diyemeyen bir Şebnem vardı fakat buraya nasıl geldim işte size bunun serüvenini anlatacağım. Atladığım minik bir şey var, bu serüvenin başlangıcını oluşturuyor. 2014-2015 yılları arasında ben Denizli'de memuriyet yaptım, Milli Eğitim Bakanlığı'nda. EKPS's'e girmiştım ve tayinim Denizli'ye çıktı, gittim orada 1 yıl çalıştım, çalışmaya çalıştım, dayanmaya çalıştım. Hukuk da okusanız, Psikoloji de okusanız görme engellileri santrale veriyorlar genellikle. Odamın kapısını her açtığımda bu kapı bir akademinin koridorunda olmalı, ben burada bu kapıyı açıyor olmamalıyım diyordum. Dolayısıyla çok mutsuzdum, yaşam amacım ile uyumlu bir hayat sürmüyordum. Bir kere birey olabilmenin ilk adımının bu olduğunu fark ettim. Yaşadığınız hayat sizin hayat anlayışınızla uyuyor mu? Ne kadar uyumlu? Dolayısıyla 13 ay sonra oradan istifa ettim. Fakat o zamana kadar asla baston kullanmayan, sokakta sadece tek bir adım atmak için bile insanların koluna girmeye ihtiyaç duyan bir Şebnem'dim. Sonra İzmir'e döndüm. İstifa ettim çünkü ayda 3 bin lira maaş alıyordum. Sonra dedim ki; ben tercümanlık okuyup aynı zamanda da kadın çalışmalarında da yüksek lisans yapacağım. Bütün sülale tabi üstüme geldi. "Sen nasıl böyle bir şey yapabilirsin? Bu hayatın garantisi var mı, memur olmuştun daha ne istiyorsun? ". Benim istediğim ise ayda 3 bin lirayı o masanın başında çürüyerek almak değil, daha azını da alsam mutlu olduğum, kendimi ait hissettiğim yerde olmaktı. Dolayısıyla bireyselleşmenin diğer bir adımı yaşam amacınız doğrultusunda aldığınız kararın peşinden gitmek ve kendi gücünüze, potansiyelinize inanmak.

Normalde görme engellilerde şöyle bir algı vardır 'Bu baston etrafta ses yapıyor mu? İnsanları rahatsız ediyor muyum?

Geni
Deneyi...

Bu bilgisayar

EZCastPro

İZMİR
Engelsizler Platformu

İZMİR ÜNİVERSİTELERİ PLATFORMU
ENGELSİZ ÜNİVERSİTELER KURULU

#engelsizseruvenim

Serüvenini paylaş, birlik ol!

İZMİR ENGELSİZ ÜNİVERSİTELER
KURULU OLARAK DÜZENLEDİĞİMİZ
"ENGELLİLERDE BİREYSELLEŞME
SERÜVENİ" KONULU PANEL İLE
BAŞLAYAN SOSYAL MEDYA
FARKINDALIK PROJEMİZE
DESTEĞİNİZİ BEKLİYORUZ.

Panel Bilgisi

3 Mayıs 2019 • 10:00-17:00
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

*Ben kendi hayatımı kendim
kuracağım, istediğim şey
belli ve bunun peşinden
gideceğim ve hiçbirinizin
koluna girmek istemiyorum,
bağımsız bir hayat istiyorum*

Çok mu çirkin görünüyor?’ Şöyle açayım. (Bastonu açar) Bu bastonu elime aldığımda, Denizli’den dönüp okula başlamaya karar verdiğimde bütün ailemin karşısına dikildim ve dedim ki ‘Ben kendi hayatımı kendim kuracağım, istediğim şey belli ve bunun peşinden gideceğim ve hiçbirinizin koluna girmek istemiyorum, bağımsız bir hayat istiyorum’. Motivasyonum çok yüksekti çünkü bazı kararlar vardı aklımda, bu baston ben yürürken ses çıkarıyor mu? Çıkarıyor olabilir, insanlar rahatsız oluyor olabilir, ama bu ses benim özgürlüğümün sesi. Çünkü ben burada yürürken birinin kolunda yürümeyi reddediyorsam, şurada bir masanın olduğunu algılayabilmem için benim bir bastona ihtiyacım var. O halde bundan utanmak yerine, bunu bir organım gibi sahiplenmeye karar verdim. Çünkü bu, benim özgürlüğüm ve özgürlük olmadan bireyselleşme olmayacak. Geçenlerde bir arkadaşım ‘bastonuna hiç bir ad vermiş miydin?’ diye sordu. Benim her enstrümanımın bir adı var. Kemanımın adı Karanfıl, gitarımın adı Beste, piyanomun adı Su. Ben de hiç düşünmeden ‘Evet evet onun bir adı var Tırtıl dedim’. Durdu ve ‘Değneğe tırtıl mı diyorsun hiç estetik değil’ dedi. ‘Evet, Tırtıl. Çünkü o benim kozamdan nasıl çıktığımı hatırlatan bir sembol o yüzden Tırtıl, çok estetik bulmasan da çok önemli değil’ dedim. Daha sonra motivasyonum çok yüksekti, özgürlüğüme sahip çıkma yolunda çok kararlıydım. Bastonu elime aldım ve dışarı çıktım. İnanılmaz şeyler yaşadım çünkü şimdi sizin kafanızda kurduğunuz şeyle yani teorikle sokaktaki pratik asla bir olmaz, orada da bir olmadı. Ben yürüyorum mesela arkamdan biri bağılıyor ‘Kızım dur dur bir şey var, dur dur!’. Eyvah dedim herhalde bir uçurumun önüne geldim, bir baktım yanıma geldi ‘Ya burada küçük bir kaldırım var’ dedi. Mesela ben otobüsteyken aralarında konuşuyorlar “Hangi durakta inecek acaba?” Çünkü bir de duymuyorum ya. (gülüşmeler). O zaman sözü ben alıyorum çünkü eğer bireyseniz başkaları sizin adınıza konuşmamalı. ‘Ben şu durakta ineceğim, bana da sorabilirsiniz.’ Bunu

gülümseyerek söylemek lazım. Eğer fazla cahilce tepkiler ya da fazla korumacı tepkiler alıyorsanız bu da çok normal, en başta kendi zihninizi nötralize etmeniz gerekiyor. Bir dakika tırtılımı bir kapatayım da. (Bastonu kapatır). Yani aldığınız her tepkiye tepkiyle cevap vermemek gerek, çünkü çok yıpranırsınız. Bu, hepimiz için geçerli engellenenler ya da engelli olmayanlar. Sokakta aldığınız ya da hayatınızdaki insanların verdiği her tepkiyi kişiselleştirirseniz büyük bir ruhsal yıpranma yaşarsınız. Önce dedim ki ‘Şebnem tamam bu bastonla sen kendi serüvenini kendin yaratacaksın ama bu kadar dışarıya odaklanma. O niye böyle dedi? Bu niye benim adıma konuştu? Bırak, kendi içinde çizdiğin bir yol var. Onun peşinden gideceksin. Bir gün ilk bastonu elime aldığım da kendimi uzman gibi hissettim, bir anda sanki yıllardır bastonla yaşıyormuş gibi... Birkaç adım attın ya sanki dünyayı gezdim, öyle bir ego oluşuyor. Bir gün metro geliyordu ve ben de derse yetişmek için merdivenlerden koş a koş a bastonu kaldırıp aşağı indim, metroya doğru koştum. Bastonu kaldırdım yalnız, elimde duruyor. Sanki bunu boşuna icat etmişler. O an ders telaşı yaşıyordum ve metroda raylara iki vagonun arasına düştüm. Şimdi sizden bu noktada gözünüzde iki görüntü canlandırmanızı istiyorum çünkü benim konuşmam için çok önemli bir şey. Birincisi bir paravanın arkasında böyle sıcaık bir yerde, cenin pozisyonunda yatan, üstü örtülü konfor içinde rahat bir bebek. Konforlu bebek diyorum ben buna. İkincisi de yüksek basamaklardan yukarı doğru tırmanan ve basamakların zirvesine ulaştığında göğü kucaklar gibi ellerini kaldıran, evet işte başardım diyen bilge bir figür. Buna da yukarıya tırmanan bilge diyorum. Ben eve dönüp metroya düşme olayını anlattığımda babam dedi ki “Artık asla baston almıyorsun ben götürüyorum seni okula eski günlere geri dönüyoruz” Hadi! Başa saramam. Aslında ilk başta çok korktum, metro istasyonlarında adım atmaktan çok korktum, titreyerek metroya gittim ama bu bir dersti yani

bu bir tecrübeydi. Perspektifimde o anda kendimi kurban rolüne bürüdüm. ‘Allah’ım bu benim başıma niye geldi vah vah’ diyerek paravanın arkasındaki konforlu bebek kafasını bana uzattı ‘Gel bak burası çok güzel, burada çok rahatsın’. Çünkü ailenin koluna girmek, başkalarının seni getirip götürmesine izin vermek çok konforludur. Bağımsız olmazsınız ama konforlu olursunuz. Fakat diğer tarafta düşlerine giden yolu çizmiş ve zirveye ulaşmayı hedefleyen bir bilge vardı, merdivenin üstünden bana gülümsüyordu, ‘eğer orada kalırsan, paravanın arkasındaki bebeğin yanına gidersen ruhsal bir bebek olarak kalırsın, büyüyemezsin, birey olamazsın ve herkes senin adına kararlar almaya devam eder’ dedi. Babamı reddettim o yüzden, benimle gelmesini istemedim ve kendi başıma hareket etmeye devam ettim. Bir gün evimin önündeyim aslında tam evimin önünde durmuşum kaybolduğumu zannediyorum daha ilk zamanlar polis arabasına bindim “Abi ben kayboldum ya beni eve götürür müsün?” dedim. Evin nerede diye sordu. Tarif ettim. Daha sonra “Allah Allah biz de öyle bir yerin oradayız ama ” dedi adam da. “Yok yok” diyorum “ben, kesin kayboldum bulamadım”. Yani, sırf bir ağacı geçtiğim için korkudan kaybolduğumu zannedip evin önünde polis arabasına binmişliğim var. Ama devam etmek zorundaydım çünkü aldığınız kararın, yaptığınız seçimin sorumluluğunu üstlenmek zorundasınız. Denizli’den istifa ettiysen ve bir okula başladıysan, hayalin varsa o zaman yaptığın seçimin sonucunu üstleneceksin. O paravanın arkasındaki bebeğin konforuna sığınırsak, mazeretler duvarının arkasındaki konfor alanında kalırız. O zaman ruhsal bir bebek olarak kalıyorsun ve bebekler henüz ‘ben’ algısına erişememiştir.

Dolayısıyla birkaç yıl geçti insanlar artık benim, kararlarımın arkasından gidebileceğime inanmaya başladılar. Bu yolda gerçekten babam çok destek oldu bana. Çünkü biz 10 yıl önce annesiz bir aile haline geldik. Babam, 2 erkek kardeşim

ve ben birlikte yaşıyoruz. Babam istikrar ve gayretin bir araya geldiğinde nasıl sonuç verdiğini bana gösteren çok iyi bir rol model oldu. 10 yıl önce yemek yapmayı bile bilmeyen adam şimdi kadın arkadaşlarına gizli tariflerini veriyor. Ona soruyorlarmış “Abi nasıl yaptın ya? Ben de yapıyorum aynısını böyle olmuyor?” Aslında o da uzun zaman internetten bir sürü şey okudu, izledi yavaş yavaş hazır çorbalardan babam icadı tatlılara geldik. Götürsem bir yerlerde kendi özgünlüğünden ötürü satacak durumdayız. Dolayısıyla babamın kendisi de böyle, sürekli gayret gerektiren bir yolda olduğu için kendini evine, çocuklarına adadı ve benim de kendimi adadığım yola inanmayı seçti. Bu, benim için çok önemli bir motivasyondur.

Fakat bu yıl, daha doğrusu bu yılın birinci döneminde, bir gün deodorant sıkıyordum ve masada mum yanıyordu pat diye birden bütün giysilerim alev aldı. Bütün giysilerim yandı. Hatta yüzüm, boynum, kulağım ve saçımın bir kısmı yandı. Bir süre okula yüzüm sargıda gitmek zorunda kaldım. Sonra, o paravanın arkasındaki konfor bebeği yine kafasını çıkardı ve dedi ki “Bak olmuyor, bak başına ne iş açtın.” Bir de etraftan kardeşlerim de “Bak sözümüzü dinlemedin, gittin yine başına iş açtın.” demeye başladı. Ben de orada ikileme düştüm “Tamam Şebnem iki yolun var; ya o bebeğin gittiği yoldan gideceksin ve bebek olarak kalacaksın ya da o bilgenin tırmandığı merdivenlerde bunu bir basamak haline getireceksin ve bir tecrübeye dönüştüreceksin.”

Bizim olaylara nasıl baktığımız çok önemlidir. Yani kötü bir şeyin olmadığını yakın zamanda öğrendim. Kötüyü kötü olarak gören, bir şeyi olumsuz olarak damgalayıp kendimizi kurban rolüne iten genellikle biziz. Dolayısıyla ben de bunu bir tecrübeye dönüştürmeye karar verdim. Mumları, deodorantları çıkardım odadan, o zevkim kayboldu ama kendime bir ateş fobisi geliştirmek yerine bunun üstüne

gitmeye karar verdim. Normalde cezvede yapılan kahveyi çok severim her zaman babamdan rica ederdim, ders çalışacağım zaman. Hala yüzüm de sargıda. Baba ben kahve yapmak istiyorum, dedim. Önce adam şaşırды “Herhalde ben çok iyi duymadım, ne dedin sen?” dedi. “Kahve yapmak istiyorum” dedim. “Sen mumlarla kendini yaktın kızım” dedi. Mesela kıkırdak biraz yandığında bütün kulak gidiyormuş genellikle. “Sen ölümden döndün” dedi. Birkaç saliseyle gerçekten tam kafatasıma çıktığı anda silkelenip söndürmüştüm yangını, o yüzden saçlarım tam tutuşmadı. “Sen hem ateşle kendini yakıyorsun hem de bana gelip kahve mi yapmak istiyorum diyorsun?” dedi. Evet dedim. Sonra inat ettim sanırım ateşin başına geçip kendi kendime kahveyi karıştırmaya başladığımda korkudan koşarak yanıma geldi “Neyse dur, gel öğretiyim.” dedi. Ve artık kendi cezvemde kendi kahvemi pişirebiliyorum. Bu yaşantıyı bir fobi haline dönüştürmek yerine bunu bir tecrübeye dönüştürerek bir adım daha ilerlemiş oldum. Şöyle bir şey var; ben artık o cezvede kahvemi yaptığım zamanlarda taşıyor mu? Tabi ki taşıdığı zamanlar oluyor, ama bu iki adım ileri bir adım geri şeklinde olabilir. Diyorum ki tamam Şebnem motivasyonunu kaybetmeyeceksin. Çünkü sürekli ileri gittiğimiz stabil bir şey söz konusu değil hayatta. Duygu durumlarımızda da inişler çıkışlar olabiliyor. Dolayısıyla o konforlu bebeğin o cenin pozisyonunda bir paravanın arkasında yattığı yeri seçmemek gerekiyor. Onu seçtiğiniz zaman büyüyemiyorsunuz, ruhsal anlamda o basamakları atlayamıyorsunuz. Kendinizi kurban olarak algıladığınızda, bunlar niye benim başıma geldi diye düşündüğünüzde sadece kendi potansiyelinizi düşürmüş oluyorsunuz.

Son bir şey anlatayım. Geçenlerde yine bastonumu, -demek ki yeterince ders almamışım- kaldırarak yürüyorum bir de telefonla konuşuyorum. Cesarete bak! Bu, yola bakmadan araba sürmek gibi bir şey. Telefonla konuşuyordum sonra

yüksek bir kaldırımdan düştüm, ayağımı burktum, doku zedelenmesi oldu. Geceleri ağrı kesiciler alıyorum yine de sabahlıyorum. Dişimi sıkarak geçmiyor o kemiğin ağrısı, dokuların acısı. O sırada tercümanlık bölüm başkanımız Ahu Selil Hoca bir sözlü çeviri işi için beni tavsiye etti. Konu kadın çalışmaları; tezim, yüksek lisansım da o alanda. Yapabilirsin dedi. Bileğimi mazeret olarak gösterip “Yok ben yapamam, asla yapamam, ben yapamam” diyebilirdim. Ne düşünüyorsanız O’sunuz. Dedim ki ‘Şebnem yeter ki dene’. Denemenin sonucunda iyi ki, yoksa bile, keşke olmasın, keşke deneseydim olmasın. Her deneyim sonucunda ‘iyi ki’ demek zorunda değilsin ama ‘keşke deneseydim’ deme, ‘iyi ki denemişim’ de. Sonra çıkıp çeviriyi yaptım. Normalde çok zorlu geçer konferanslarda sözlü çeviriler, benim için öyle olmadı. Gayet akıcı geçti ve dedim ki; ‘Evet şimdi bir basamak atladın’ çünkü mazeret konforuna sığınmak yerine öne atılmayı tercih ettin zor olanı seçerek. Benim burada birey olmamı sağlayan bir figürüm var, bir de bu figürün sahibi var. Şimdi kendisi altmışlı yaşlarında ve bana rol model olmuş bir insan. Çünkü emeklilikten sonra hepimiz bir köşeye çekileyim moduna gireriz. O, tamamen bunu reddetti. Seramik yapıyor, 4 tane kitap yazdı, piyano ve İtalyanca öğreniyor. Biz geçen sene tanıştık. Kendi yaptığı küçük bir seramiği bana hediye etmişti. Hediyesini verdi ve içinde yeşil desenler olduğu için ilk önce onlara dokunmamı istedi ve sonra dedi ki, “Sana bunu hediye ediyorum çünkü bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine olsun hayatın”. Ben seramiğin içine ağlamaya başladım. Sonra kendimi yaktıktan sonra kahve pişirme kararımı alırken bu seramiğe dokunuyordum ve o söz aklımdaydı ‘Bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine.’ Tek ve hür olabilmek istiyorsam o zaman bağımsızlığa doğru yürümem gerekiyor. Kararlarımla ve kendime inanarak. Ayağımı burktuğumda çeviriyi reddetmeyi düşünürken de yine bunu elime aldım. “Evet Şebnem bir ağaç gibi tek ve hür demiştik değil mi? Doğru.

Bir de sen ağlamıştın o seramiğin içine. Tamam, o zaman çeviriyi yapacağım”. Daha sonra bu, benim için bireyselleşme sembolü haline geldi. Artık yolda gördüğüm ağaçlara basit bir ağaç gözüyle bakmıyorum. Onların bazen dallarına dokunuyorum ve iyi ki aramızdasınız iyi ki bizimlesiniz, diyorum. Doğayla iç içe olmayı da öğretti Gizel Hanım. Bir ağaç gibi tek ve hür olabilmemiz için son söyleyeceğim şey; Kendinize inanın, düşlerinize inanın, insanlar reddetse bile siz inanıyorsanız, gerçekçi hedefleriniz varsa bunların peşinden kesinlikle gidin. Yani şu anda 3 bin lira almıyorum, ayda 50 lira bile elime geçse onunla mutlu olurum. Çünkü o memuriyet odasına girerkenki mutsuzlukla, o kütüphanenin içerisine girerken duyduğum mutluluğu kıyasladığımda hiçbir şeye değişmem. Bir orman gibi kardeşçesine olabilmek için de böyle panellerde sempozyumlarda deneyimlerimi paylaşmak istiyorum ki hepimizin içi ışıkla dolsun ve hep birlikte bu paylaşımlarla ilerleyelim, aydınlanalım ve ‘ben’ diyebilelim, ben varım, benim kararlarım var. Teşekkür ederim. Sorularınız varsa hepsini tek tek alabilirim.

Sebnem. sosyal hayatın ve arkadaşlıkların nasıl gelişti.
ilerledi biraz onlardan bahsedebilir misin?

Özellikle benim için bu bireyselleşme serüveni başladıktan sonra etrafımdaki insanların kim olduklarına ve bana ne kadar katkıda bulduklarına bakmaya başladım. Daha çok enerjimi emen insanlardan uzaklaşmaya başladım. Mesela birileri vardır olayların sürekli negatif yönlerini görür, olumlu bir ihtimal daha yakın olsa bile. Ya da birileri vardır sürekli sizi demotive ediyordur ‘yok yapamazsın bence boş ver’ diye. Bu şekilde enerjimi düşüren insanlardan uzak durup hayatıma gerçekten manevi olarak, bilgi birikimi anlamında bir şeyler katacak insanların yakasına yapışıyorum. Güzel dostluklarım var. Fakat bu süreçte ben diyebilmek için seçim yapabilmemiz de gerekiyor. Bu nedenle

bazı insanları biraz önce söylediğim kriterlere göre eledim. Pişman mıyım? Değilim. Çünkü iyi bir hayat, iyi bir çevreye sahip olmaktan da geçiyor. Sizi destekleyen bir çevre, size enerji veren, size inanan. Ha yaptığım şeye inanmak zorunda mı insanlar? İlk önce sizin kendinizi onaylamanız gerekiyor. Ona göre seçim yapıyorum ama çok güzel dostluklarım, çok güzel arkadaşlıklarım var. Bu kadar şeyle uğraşırken kafa dağıtmak için mesela bazen Alsancak'a kahve içmeye, sahilde dolaşmaya gidiyoruz, kitapçılara gidiyoruz, tiyatroya gidiyoruz arkadaşlarımla. Yani sadece kâğıttan insan olmamak, hayatın içinde olmak çok önemli. Hayata karıştığınız zaman mutlu olursunuz. Dışarıda bir rüzgârın teninize temas ettiğini hissetmek, anın içinde kalmak, o kuşun sesine odaklanmak, arkadaşlarınızla gittiğiniz yerin güzelliğine ve bu ilişkinin güzelliğine odaklanmak. Bunlar doğal serotonin kaynağı. Muzdan falan önce geliyor, bitter çikolatadan da. O yüzden, onaylanma ihtiyacı duymuyorum ama tabi ki beni kabul eden ve destekleyen bir çevre oluşturmak için itina ediyorum.

Teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim. Başka sorunuz var mı?
Çok teşekkür ederim arkadaşlar.

Ben de Varım: Başarı Hikâyem

Şerife Tokgöz

Bakırçay Üniversitesi Psikoloji Bölümü Birinci Sınıf öğrencisi

*Sıradaki sunumu Bakırçay Üniversitesi
Psikoloji Bölümü birinci sınıf öğrencisi
Ben de Varım: Başarı Hikâyem' başlığıyla
Şerife Tokgöz gerçekleştirecek.*

Merhaba, ben Şerife Tokgöz. İzmir Bakırçay Üniversitesi Psikoloji Bölümü birinci sınıf öğrencisiyim. Bugün burada “Ben de Varım: Başarı Hikâyem” konulu bir sunum yapmak için bulunuyorum. Sunuma başlamadan önce, bu paneli düzenleyen İzmir Üniversiteler Platformu Engelsiz Üniversiteler Kurulu'na ve ev sahipliği yaptığı için İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'ne teşekkür ediyorum. Ayrıca katılım sağlayıp emeği geçen herkese de teşekkür ediyorum. Bunun gibi farkındalık yaratacak birçok panel ve konferans düzenlenmesini diliyorum.

Kendimi tanıtarak konuşmama başlamak istedim. İzmir'de doğup büyüdüm. 19 yaşımdayım. Skolyoz ve Artrogripozis Multipleks Konjenita hastalıklarım var ve bu rahatsızlıklarım doğuştan. Bunlara alışmam aslında çok kolay olmadı. Çünkü toplumun sınıflandırdığı bir kesimdeydim ve önyargılarla dolu bir sınıftı bu. Şimdi sizden bir şey rica edeceğim. Engellenen bireylerin toplumda sıklıkla karşılaştığı önyargıların neler olabileceğini düşünmenizi istiyorum. Birkaçını söylemem gerekirse, engellenen bir birey deyince daha çok güçsüz, yetersiz, aile kurmaktan uzak, kendi başına bir şeyleri yapması güç olan, dış görünüşü hoş olmayan, iletişim kurmanın zor olduğu bireyler geliyor akla. Ben çocukluğumda bu önyargılarla dolu bir sınıfa dâhil olmak istemedim. Bunun nedenini artık daha iyi anlıyorum. Şöyle ki, bir elmanın kırmızı, diğerininse yeşil olması onların elma olma özelliklerini değiştirmedeği gibi bizim de farklılıklarımızın olması, bizlerin arasında hiçbir değişiklik yaratmaz. Başlığımda da

bahsettiğim başarı hikâyem tam olarak böyle başladı. Bu şekilde sınıflandırılmayı reddettim. Bunun küçükken farkında mıydım bilmiyorum fakat bunu reddederek hayatımın en güzel adımlarından birini attığımı düşünüyorum. Aslında kendimi önyargılardan farklı olarak görmemin bir de hikâyesi var. Ben 4. sınıfta bir ameliyat oldum. Bu ameliyat sonucu olması gerekenden daha uzun bir süre yürüyemedim. Bunun sonucunda hastaneye yattım ve fizik tedavi görmeye başladım. Fizik tedavi görürken kaldığım odaya, trafik kazası sonucu zihinsel ve bedensel engeli oluşmuş bir abla geldi. Başta onunla aynı odada kalmayı istemedim ve ondan çekindim. Sanırım toplumun önyargılarına dâhil olmuştum. Ama onu tanıdıkça, onunla vakit geçirdikçe, beraber televizyon izledikçe, onu güldürdükçe -çünkü konuşamıyordu ve yüz ifadeleriyle anlaşıyorduk-, onu tanıdıkça bana engellenen bireylerin aslında önyargılardan çok daha fazlası olduğunu gösterdi. Kendimde göremediğim bu şeyi onda görebilmişim.

Engellenen bireylerin çevresine uyum sağlamasında bir diğer en büyük etken de bence aile. Bu konuda çok şanslı olduğumu söyleyebilirim. Bana, yapamayacağımı bilseler bile her zaman destek olmaya çalışan bir ailem vardı. Onların bana inanması benim de kendime inanmamı sağladı. Çok fazla hayatıma müdahale etmemeye çalıştılar, en az düzeyde bana müdahale edip korumaya çalıştılar ki bu benim sosyalleşmem açısından çok önemliydi. Küçükken kemikleri hassas olan bir çocuktum ve kendime diğer çocuklardan daha fazla dikkat etmem gerekiyordu. Ama ben tüm riskleri göze alıp da diğer çocuklarla uyum sağlamaya çalışırken ailem bana oldukça az müdahalede bulunmaya çalıştı. Bu, benim diğer çocuklarla uyum sağlayabilmem açısından gerçekten çok önemliydi. Ailemin bana bu konuda engel olduğu tek bir zaman hatırlıyorum. Her şey tabii öyle güllük gülistanlık gitmiyor. Ailemin bana engel olduğu zamansa tam olarak geçen yaz tercih dönemimdi. Psikoloji bölümünü

çok istiyordum ve puanıma bakınca da psikoloji bölümünün İzmir’de gelmeyeceğini düşünüyordum. Bu yüzden şehir dışında bir yere gitmek istedim. Bu fikri aileme söylediğimde ise çok olumlu tepkiler almadım. “Tek başına gidemezsin, nasıl gideceksin, biz de gelemeyiz seninle, işimiz var, gücümüz var, akrabalarımız burada” dediler. Böyle sorunlar yaşamıştık. Onlara kalsa aslında ne meslek yaptığımın çok da bir önemi yoktu. Ama benim için seçeceğim meslek çok önemliydi. Çünkü bu, benim hayatımı belirleyecekti. Konuşmalarımız sonucunda onlar bana “Tamam, nereyi istiyorsan yaz ” gibi şeyler söylediler. Ama beni engelledikten sonra bunları söylemeleri bende çok da bir anlam ifade etmiyordu. Sonrasında güç bela bir Adnan Menderes Üniversitesi Psikoloji yazabilmişim tercih listeme. Sonuçlar açıklandığındaysa hem onlar çok mutlu olmuştu hem ben. Çünkü istediğim bölüm olan psikoloji bölümünü kazanmıştım. Üstelik İzmir’de bir üniversiteydi. Bu onları da gerçekten mutlu etmişti. Ailem ve akrabalarım dışında insanlar tanımak aslında benim engellenme sürecimi başlattı diyebilirim. Çünkü tanıdığım insanlar bana farklılığı hissettirmeyen, küçüklüğümden beri tanıdığım insanlardı. Okula başlamam engellenme sürecimi başlattı diyebilirim. Ana sınıfında öğretmenim küçük, ufak bedensel engeli olan biriydi. Bu durum başlarda benim içimi rahatlatıyordu. Beni daha iyi anlar diye düşünüyordum. Öyle de oldu hiçbir sorun yaşamadım. İlkokulda da ortaokulda da gerçekten farkındalığı yüksek hocalarla çalıştım ve bu benim için gerçekten çok büyük bir avantaj oldu. Üniversitede de aynı şekilde çok duyarlı hocalarım var. Bu konuda bir örnek vermek istiyorum:

Üniversitedeyken istatistik dersi alıyorduk ve bir gün öğretmenimiz benim tahtaya kalkmamı istedi. Ben bu duruma aslında alışık değildim. Çünkü hocalarımız genelde boyumun yetmeyeceğini ve benim tahtaya kalkınca incineceğimi düşündükleri için pek tahtaya kaldırmıyorlardı. Hocamız tahtaya kalkmamı ve rahat olmamı istedi. Ben de kalktım.

Gayet de rahattım ve istediğim şeyin aslında bu olduğunu fark ettim. İstediğim şey; diğerleriyle farklı olarak değerlendirilmek değil de onlarla aynı performansı gösterebilmek için yeterince destek olunmasıydı. Okulum bu konuda gerçekten bana çok destek oldu. Bundan önceki okullarım da, üniversitemiz de... Genelde alt kattaki sınıflarda ders görmem için yardımcı olmuşlardı. Bu durum aslında benim için iyiydi. Ancak, on birinci sınıfa geldiğimde çok hoş olmayan bir olay yaşadım. Sınıf arkadaşlarım artık alt katta olmak istemediklerini ve bu durumun çok adaletsiz olduğunu söylediler. Diğer bir grup arkadaşım da burada olmamızın bir sebebinin olduğunu, benim yukarıda rahat edemeyeceğimden bahsettiler. Olay bu şekilde sınıfta gerçekleşti ve ben gerçekten bu durumdan çok rahatsız olmuştum. Sonrasında rehber öğretmenimize gidip olayı anlattığımda, bu durumun benim bir hakkım olduğunu ve bu hakkı kimsenin elimden böylesine alamayacağını söyledi. Rahatsızlık verici bu durum devam ederse ona söylememi istedi. Olay hiçbir neticeye varmadan böylece kapanmış oldu. Ama ben o gün çok fazla duyarlılıktan bahseden insanların bile çok duyarsızca davranabileceğini gözlemlemiştim. Yani davranmak ve söylemek arasındaki farkı gözlemlemiştim.

Bireyselleşme sürecimde bir diğer büyük desteği ise arkadaşlarımdan aldım. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da çok şanslıyım. Karşımda bu gün buraya beni desteklemeye gelen arkadaşlarım var. Onlara da çok teşekkür ederim. Liseye başlayana kadar arkadaşlarım bana “Ne gibi bir rahatsızlığın var, sana ne oldu?” gibi şeyler söylemediler. Aslında, yolda karşılaştığım insanlar bana bunları soruyor ama liseye gelene kadar hiçbir arkadaşım böyle bir soru sormadı. Onlar için çok bir şey ifade etmiyordu demek ki ama benim için büyük bir anlamı vardı. Çünkü bu, onlardan farklı olmadığımın bir göstergesiydi. Ayrıca, bir konuda çok şüphe etmişim. Ameliyattan sonra yürüyemeyip tekerlekli sandalyeyle okula gittiğim zaman arkadaşlarımla ilişkimde bir bozulma

AXIND

BENDE VARIM;BA HIKAYEM

ŞERİFE TOKGÖZ

BAKIRÇAY ÜNİVERSİTESİ- PSİKOLO

;BAŞARI
M

GÖZ

PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ

Bir elmanın kırmızı, diğerininse yeşil olması onların elma olma özelliklerini değiştirmedeği gibi bizim de farklılığımızın olması, bizlerin arasında hiçbir değişiklik yaratmaz.

olur mu? Onlar teneffüse çıkacaklar, ben çıkamayacağım, acaba bir sorun olur mu? Onlarla iletişimim kopar mı? Diye kaygılanmışım. Ancak, okula gittiğimde böyle olmadığını gördüm. Arkadaşlarımla eskisi gibiydik, gayet iyi anlaşıyorduk. Hiçbir sıkıntı olmamıştı.

Bir diğer konuysa sosyal aktivitelere olan ilgim. Sosyalleşmeyi çok seven biriyim ve elimden geldiğince sosyal olmaya çalışıyorum. Bunu ne kadar başarabildiğimi bilmiyorum ama elimden geleni yaptığıma eminim. Lisede koroya katılmışım, şarkılar söylemiştik beraber. Daha sonra ortaokulda satranç turnuvalarında yer aldım. Üniversitemizde tenis kursuna başladım. Tenis aslında çok isteyerek başladığım bir etkinlik değildi. Asuman Hocamızın desteğiyle başladım. Bana kendimi iyi hissedeceğimi söyledi ve öyle de oldu. Gerçekten bu sporu yaparken eğleniyorum ve kendimi iyi hissediyorum. İyi ki de başlamışım. Seneler boyu da devam ettirmek istiyorum.

Engellenen bir birey olarak yolumuzdaki en büyük engelin insanlar olduğunu düşünüyorum. İzlediğim bir filmde, engelinin onun arkadaşı, aslında ona çok yakın bir dostu olduğunu söylüyordu. Sonrasında ben de dedim ki:

“Evet, gerçekten de böyle”. Bu duruma alıştım ve gerçekten benimsedim. Farklı gören onlar. Ben farklı ve engel olarak görmüyorum. Ama başkaları engel olduğunu düşünüyor ve bu benim gerçekten zihnimi, yani başarabileceklerimi etkiliyordu. Kendimden aslında şüphe etmiyordum fakat diğerleri benden şüphe ederken ‘Acaba?’ diyordum. Sonrasında bunun doğru olmadığını keşfettim. Ben engellenmeyi dışarıda yaşıyorum diyebilirim. Gidiyorsunuz, böyle uzun uzun bakıyorlar. “Ahhh! Ahhh! Kızım, yazık! Allah şifa versin” diyorlar, görmezden geliyorlar, isteğim dışı yardım ediyorlar. Bunlar benim hayatımı gerçekten çok etkiliyor ve kendimi kötü hissetmeme neden oluyor.

Bir diğer yaşadığım problemse mesleğimi yapamayacağımı düşünen insanlar. Benden yaşça büyük insanlar ortopedik engelliyseniz size masa başı, bilgisayar başı bir iş yakıştırıyorlar. Bana da bunu çok kez söylediler. “Masa başı bir işte çalış, memur ol, daha rahat edersin ” gibi şeyler söylüyorlar. Ben üniversitede eğitim alıyorum, psikolog olmak istiyorum. Bu yolda gayet de başarılı bir şekilde ilerliyorum ama hala “Psikologluk senin için zor, sen yapamazsın. Sen masa başı bir işte çalış bence. Üniversiteyi de dışarıdan okursun” gibi bitmek bilmeyen sözler beni çok yoruyor. Ben engeli me göre meslek seçmek değil de, istediğim mesleği engellenmeden yapmak istiyorum ve bu birçoğumuzun da engellenen bireyler olarak isteğimiz sanırım bu.

Engellenen bir birey olarak sizlerin kolaylıkla yapabildiğiniz şeylerde daha çok zorlanabiliyorum. Mesela, otobüse tek başıma binebildiğim ilk an, duraktan tek başıma eve gidebildiğim an benim için çok özeldir. Çünkü ben o gün gururu ve başarabileceğimi hissettim. Bu duygu benim için gerçekten inanılmazdı. Yaşam zorluklarla dolu ve biz engellenen bireyler açısından zorluk biraz daha fazla olabiliyor. Bu durum maalesef ki bizlerde kaygı ve korku da yaratabiliyor. Geçenlerde Engelsiz Hayat Topluluğu olarak düzenlediğimiz Farkındalık Merkezi ziyaretimizde, sadece benim değil de diğer engel grubundaki insanların da hayatlarında sıkça kaygı hissettiğini gözlemledim. Kaygı durumu bizim ruh halimizi gerçekten olumsuz etkileyebiliyor. Daha sinirli, daha agresif olabiliyoruz. Bu kaygı hayatımızı boyunca devam ediyor maalesef, biten bir şey değil. Hayatımız boyunca bir sonraki adımı çokça düşünmek zorundayız. Ben üniversiteye başlamadan önce de çokça kaygı ve korku yaşamıştım. ‘Hocaları mı tepkisi nasıl olur, arkadaşları mı nasıl olur, üniversitem bana yardımcı olur mu?’ gibi... Üniversiteye başladığımdaysa tüm bu korku ve kaygılarımın asılsız olduğunu fark ettim. Gerçekten bu konuda çok yardımcı olan

bir üniversitem var. Yaşadığım tek sıkıntı, yol. Okula gitmek için üç vesait kullanıyorum. Bir buçuk saatten fazla yol gidiyorum. Bu beni gerçekten yoran bir durum. Kimileri ‘Yol uzun, neden gidip duruyorsun’ gibi şeyler söylüyorlar. Bunu benim önüme bir bahane olarak sunuyorlar. Ama biliyorum ki yolun sonunda bağımsızlık var ve ne kadar yorucu olsa da pes etmemeye çalışıyorum. İkinci senemde bu durumun açıklığa kavuşmasını, sona ermesini diliyorum. Üniversitemiz bu konuda bana gerçekten çok destek oluyor. Üniversitemiz ayrıca YÖK erişilebilirlik ödül kategorisinde mekânsal erişilebilirlikte turuncu bayrağa sahip. Bu benim için çok önemli. Çünkü kampüs içinde bir yerden bir yere gidebilmemde gerçekten fayda sağlıyor. Ayrıca öğretmenlerimiz, hocalarımız, yöneticilerimiz çok ilgililer. Psikoloji bölümü okumamın da kendimi tanımam açısından çok önemli olduğunu ve avantaj sağlayabileceğini düşünüyorum.

Konuşmamın sonlarına gelirken, buraya kadarki konuşmamda; bireyselleşme serüvenimde yaşadığım olumlu ve olumsuz yanlardan, beni nelerin yorduğundan, nelerin destek verdiğinden bahsettim. Bu süreçte edindiğim hayat felsefem ise ‘Bağımsız Ol’. Ne demek bağımsız olmak? Benim için bağımsızlık, en az düzeyde birilerine veya bir şeylere bağlanarak olabildiğince kendimi gerçekleştirmek. Aslında Şebnem’in de bahsettiği o ‘bilge’ benim için bağımsız olmak. Bu felsefe doğrultusunda kendimden ve yapabileceklerimden şüphe etmemeyi öğrendim. Çünkü ne kadar en yakınınız da olsa -en yakın arkadaşınız, aileniz- her zaman sizin yanınızda olamayabiliyor. Kendinizi gerçekleştirmek istiyorsanız kendi başınıza bir şeyler yapmak zorundasınız. Ben de bu doğrultuda elimden geldiği kadar bağımsız olmaya çalışıyorum. Bunu bir kuklaya benzetiyorum. Yani hepimiz doğduğumuzda ailelerimize bağımlıyız bir şekilde. Sonrasındaysa büyüdükçe iplerimizden teker teker kurtuluyoruz. Ama biz engellenen bireyler için iplerden kurtulmak biraz daha zor oluyor. Zor

olması başarılamayacağı anlamına gelmez. Benim için bağımsız olmak tüm iplerimden kurtulmak demek. Bugün buradayım. Bağımsız olmak için doğru yolda ilerlediğimin bir göstergesi bu. Herkesin tüm iplerinden kurtulduğu özgür bir dünyada yaşamak dileğiyle.

Beni dinlediğiniz ve katılımınız için teşekkür ederim.

Sevgiyle ve duyarlılıkla kalın.

Şimdi de Zeynep Kalelioğlu'na kulak verelim.

En Yakın İki Arkadaşım

Zeynep Kalelioğlu

İYTE Şehir ve Bölge Planlama Birinci Sınıf Öğrencisi

Herkese merhabalar. Ben Zeynep. Tip 1 diyabet ve çölyak hastasıyım. İnsanlar nedense bu iki hastalığı da bir engel olarak görmüyorlar. Evet, bunlar fiziksel engeller değil ama bana çoğu yerde engel olabiliyorlar. Nerelerde, nasıl engel olduklarını anlatmadan önce bu hastalıklarla tanışma ve onlara adapte olma sürecini anlatmak istiyorum. Ben aslında öyle abur cubura meraklı bir çocuk değildim, şekerli şeyler yiyen bir çocuk da değildim hala da değilim. Ailemde de tip 1 diyabet yoktu. ‘Peki, ben nasıl tip 1 diyabetli oldum?’

10 yaşımıdayken annemin tayini çıktı, Bitlis’e gitti doğu hizmeti şartı sebebiyle. Geçici bir süre olacağı için de babam İzmir’de kalacaktı. Benim de annemle birlikte Bitlis’e gitmemin daha iyi olacağını düşündüler. Mantıklı bir karardı belki de ama bu, benim için hem evimden, hem arkadaşlarımdan hem de çok sevdiğim babamdan geçici bir süre de olsa uzak kalacağım demekti. Ergenliğime gelmesi kötü olmuştu. Çünkü benim için çok sancılı bir süreçti. Her akşam ağladığımı hatırlıyorum. Zaman geçtikçe bu gece ağlamaları; gece su içmelere ve gece tuvalete çıkmalara dönüştü. Sonra bu durum annemin dikkatini çekti ve kan tahlili yaptırdık. Şekerin yüksek olduğunu gördük, hemen bir üniversite hastanesine gitmem gerekmişti. En yakında Diyarbakır vardı ya da İzmir’de Ege Üniversitesi’ne gidecektim. Ben tabi Ege Üniversitesi’ne gitmek istedim. Bu durum beni çok mutlu etmişti. O zaman tabi küçüksün olayın farkında değilsin ama sonunda İzmir’e gidiyordum. Ama sonra şekerini de bir yerlerden biliyorum. Kurtlar Vadisi izlerken oradaki kötü karakter vardı insülin vuruyordu. Benim için şeker hastalığı buydu. Çok korkunç bir şeydi insanın kendine iğne yapması, daha korkunç bir şey olamazdı benim için. Bunu öğrenince baya yıkılmıştım. ‘Bütün

hayatım böyle mi geçecek?’ diyordum. Asla kabullenmiyordum. Sonra hastane sürecinde iki hafta bir eğitimim oldu. Orada benim gibi arkadaşlar edindim, onlar da şeker hastasıydı, hatta daha küçükler de vardı. Bu, benim durumu kabullenmemi biraz daha kolaylaştırdı. Sonraki süreçte tabii sıkı denetim altındasın. Çünkü hormonal bir hastalık olduğu için hepsi birbirini tetikliyor. Sonra doktorlar çölyaktan şüphelendi. Çölyak da çıktı. Bundan öncesinde şöyle bir şey vardı, şeker hastası şeker yiyebiliyor ama insülin kullanıyor. Ailem şöyle diyordu, -bir de kuzenim var Fatih abim o da çölyak hastası- “bak en azından şeker hastasıysın, Fatih abin gibi hiç yiyemiyor da olabilirdin ”. Sonrasında çölyak hastası olduğumu öğrendim. Bu da çok sıkıntı değildi benim için çünkü yine çok aram yok öyle yeme içmeyle, ama tabii farklıyım. Arkadaşlarımla bir yere gidiyorum, onlar her şeyi yiyebiliyor ama ben hiçbir şey yiyemiyorum. Aslında yerim, hiçbir sıkıntı yokmuş gibi görünür ama sonrasında beni rahatsız ediyor. Bir türlü kabullenememiştim bu durumu. Tedavi süresinde hemşireler bana ‘çok sevinmeyeceksin çok üzülmeyeceksin’ demişlerdi. İlk şeker hastası olduğum dönem bana çok garip gelmişti. Ben de ‘nasıl ya demiştin, ne demek çok sevinmeyeceksin’. Tamam, iğne vuruyoruz da o kadar da değil demiştin. Ondan sonra biraz düşününce aslında başıma ne geldiye aşırı duygu değişimlerinden olduğunu fark ettim. Gerçekten de duygularımın terbiye edilmesi gerekiyordu belki de bir yerde. Bir garip gelen şey de, bana sürekli bu hastalık sizin bir arkadaşınız, buna öyle yaklaşın demeleriydi. O zaman saçma gelmişti bu ama düşündükçe gerçekten hastalık olarak değil de bir arkadaş olarak bakmaya başladım. Bu şekilde algılaması ve birlikte yaşamaları daha kolay oldu. Bu, bana bir engel değil, benim bir arkadaşım, arkadaşlarımla istekleri var. Onlar öyle onlar her şeyi yememi, sürekli hareket halinde olmamı istemiyorlar, biraz mızımız arkadaşlar ama huyuna suyuna gidince gerçekten iyi arkadaşlar ve sorun çıkarmıyorlar. Buna böyle bakmıştım. Engelim bana nasıl engel oluyor? Ondan

önce çölyak nedir bilmeyenler için şöyle anlatayım. Çölyak, gluten proteinine olan hassasiyet. Gluten nelerde var peki? Unda, makarnada, bütün buğday ürünlerinde var genel olarak. Bunlarsız yemek olur mu diye insan düşünmeden edemiyor. Oluyor, bunlar özel yemekler her yerde bulamıyorsunuz. Süpermarketlerde var. Bulamayınca ne oluyor? Yiyorsunuz. Sonrasında ise, belirtileri kişiden kişiye değişiyor aslında bir çölyaklının çölyak hastası olduğunu anlamak çok zor. Doktorlar bile anlayamayabiliyor bu durumu. Bende belirtileri sinirlilik, karın ağrısı ve öğrenme anlamada zorluk çekme. Mesela diyetimi bozduysam dersleri anlamakta çok zorlanıyorum. Bir hafta önce aynı şey anlatılsa belki anlarım ama o hafta diyetimi bozmuşum ve anlamıyorum. Şeker de aynı şekilde bende çok fazla duygusal değişimler yaşıyor.

Huyuna suyuna gidince iyi anlaşılın hastalıklara sahibim. Ancak, insanlar çok garipsiyorlar şeker hastası olduğumu söylediğimde. İlk tepkileri “Bu yaşta mı?” oluyor, hâlbuki ben biliyorum ki benden çok daha küçük yaşta insanlar şeker hastası. Çölyak genelde pek bilinmiyor, bir tanıtımını yapıyorum ondan sonra şaşırılıyor. İlkokulda bir anım var bununla ilgili, şeker hastası olduğumu bütün okul biliyor. 23 Nisan gösterisi var, bütün kızlar stada gidiyor ama ben gidemiyorum nedense. Sebebini bilmiyorum hiç aklıma şeker gelmiyor ama bir sene sonra öğreniyorum ki bunun sebebi şeker hastası olmamış. Hâlbuki şeker sorunumun bir engeli yok ama hocalarıma engel olacağını düşünerek hiç bana, aileme sormadan direkt ‘Zeynep şeker hastası, Zeynep hareket edemez biz onu stada götürmeyelim gibi’ bir karar almışlar benim yerime, bu yüzden gidemedim. Okul, üniversite seçimi yaparken de ailem çok zorlanmıştı. Aslında bütün hastalıklarımla ben ilgileniyorum, ailemin yaptığı ekstra bir şey yok. İğnemi ben vuruyorum, şekerimi ben ölçüyorum, diyetime ben dikkat ediyorum ama yine de bir kuşkuları vardı. Tam benim üniversite seçimi yapacağım sene babamın arkadaşının

oğlu vefat etti. O da şeker hastası tip 1 ve üniversitede evde tek başına kaldığı için komaya girip vefat etmiş. Bundan sonra benim şehir dışı yazmam biraz hayal gibi bir şey oldu. Ailemi de çok üzmem istemiyordum bu konuda. Allah'tan İYTE diye bir yer var da böyle ne şehir içinde ne şehir dışında, burayı yazdım ben de. Benim anlatacaklarım bu kadar. Sorunuz var mıdır?

Nerede kalıyorsun, KYK Yurdu'nda mı?

Evet, KYK'da kalıyorum. Yemek şöyle ekstra bir diyet yemeği çıkamıyor, okulda da çıkamıyor. Glüten her şeyde var, ben minimuma indirmeye çalışıyorum. Çorbaya un atıyorlar ama yiyebileceğim tek şey çorba. Çorba içiyorum mesela pirinç veya bulgur olunca pirinci tercih ediyorum. Eliyorum, minimum ne kadar artık olabilirse.

Kendi yemeğinizi yapma imkânınız var mı?

Yok, hayır KYK'da yapamıyorum. Hafta sonları eve gidiyorum. Annem de çölyak hastası. Evde birlikteyiz. Hatta şunu da söyleyeyim ben 11 yaşında çölyak hastası olduğumu öğrendim. Şu an 20 yaşındayım. Annem ise çölyak hastası olduğunu daha yeni öğrendi. Bu kadar da belli olmayan bir hastalık. Öyle. Evet?

Şey hani fazla sevinmeyeceksin, fazla üzülmeyeceksin dediler. Bu duygu durumunu nasıl kontrol edebiliyorsun hani stresli bir dönemden geçerken?

Terapi aldım 2 yıl. Doktor yönlendirmesiyle değil kendi isteğimle. Bu gerçekten beni rahatlattı. Ne kadar hastalıklarımı benimsemiş olsam ne kadar topluma kolay adapte olmuş olsam da bu hastalıklarla, gerçekten de terapi beni çok rahatlattı, büyük resme çok bakmaya çalışıyorum. O an bana bir engel teşkil edebiliyor. Sınavda belki şekerim düşebiliyor. Sınavı boş verdiğim de oldu, 0 aldığım da oldu bu sebepten ama büyük resme bakmaya çalışıyorum. Kendimi üzmem yine bana zarar verecektir. Bir şeyleri değiştirmiyorsa eğer ki

genelde değiştirmiyor bu durumlar. Genelde biraz daha sakin kalmaya, mantıklı davranmaya çalışıyorum.

Kendini çok kötü hissettiğin anlar yaşıyor musun?

Öyle anlar çok yaşıyorum. Yani bu duygu yoğunluğumu sadece o anki benim yorgunluğuma şeker yükselmeme ve akabinde krizlere sebep olduğunu düşünüp kendime zarar vermemeyi istiyorum. Annem her zaman, büyük çerçeveden bak hayata, sadece anı yaşama der.

Ben şeyi merak ediyorum. İnsanlar çölyak nedir bilmiyorlar. Bu konuda bir çalışma yapılıyor mu?

Bir farkındalık hareketi gerekiyor. Ben araştırıyorum, ailem araştırıyor. Şimdiye kadar yapılmış gerçekten farkındalık oluşturacak bir farkındalık hareketi yok. Çünkü çölyak, diyet tedavisi olduğu için insanlar bunu veganlık, vejetaryenlikle karıştırıyor, bir seçim olarak görüyorlar. Hatta bu diyeti keyfi olarak yapanlar da var. Hâlbuki bu bir seçim değil. Gerçekten kötü sonuçlar yaratabilecek bir şey. Şöyle bir hareketten bahsedebiliriz; glutensiz kafeler. Bunlar daha yeni yeni 2-3 yıldır olan yerler.

Sorunuza karşılık soracağım, size cevaben yani Milli Eğitim’de çalışıyorum. Milli Eğitim Bakanlığı’nın başlattığı bir çalışma var burada, başarılı bir çalışma farkındalık için. Eğer ki okulda bir tane bile çölyak hastası öğrenci varsa, kantinde glutensiz gıdalar satılacağına dair. Daha yeni gelen bir yazı bu. Türkiye genelini kapsıyor. Zannederseniz güzel bir farkındalık bu. Ama şöyle bir sorun var. Biz öğretmenler eğitilmeden öğrencilere sorarak tespit etmemiz isteniyor. Bildiğiniz gibi kişi kendisi bilemeyebilir, ailesi bilemeyebilir. Bu konuda aslında bir farkındalık gerekiyor. Ben de açıkçası çok iyi bilmiyorum yani o yazı geldiğinde internette bakarak öğrenmeye çalıştım. İnternette ne kadar doğruları öğrenebiliyoruz o da tartışılır gerçi. Bu konuda aslında bir çalışma başlatılabilir yani siz, öğrenciler tarafından. Özellikle ilkokuldan itibaren, daha alt basamaklardan başlayarak gidildiğinde çok daha sağlıklı olur.

Daha doktorların bile yeni yeni öğrendiği bir şey. Ben iki-üç sene önce gitmiştim ve doktoruma bana “Sen çölyak” değilsin demişti. Çünkü diyetime uyuyorum, kanda bir şey çıkmıyor

bu arada kilom da yerinde. O zaman ben çölyak olmuyorum yani. Öyle çok bilindik bir hastalık değil maalesef. Okula yeni başladığımda da konuşmuştum. Talep edilen diyet yemeği çıkarmak için 10 kişi gerektiğini, yönetmelikte bu şekilde olduğunu söylediler. O konuda bir sıkıntı yaşadım. Yani benim gibi 10 kişi yok diye yiyemiyorum mesela. Kendi besinimi kendim bulmak zorundayım. Bir de bildiğim kadarıyla şöyle bir şey var. Çölyak hastası olduğunu sağlık raporunla birlikte belirtince, bunu da ben liseyi bitirdikten sonra öğrendim, sana yakın olan liseye gidiyorsun. Lise seçimi yaparken de maalesef puanımın tuttuğu okula değil de en yakın okula gitmiştim ki bu yemek problemi olmasın diye. Böyle bir şey de varmış hâlbuki.

Şimdi de sözü Arda İnan'a verelim.

Kakofoni

Arda İnan

İYTE Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü Birinci Sınıf Öğrencisi

Merhabalar, öncelikle bu konuşmada yer almamda katkısı olan Gizem Hanım'a ve Canan Hocam'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ben Arda İnan, İYTE Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, birinci sınıf öğrencisiyim. Lise yıllarımdan bu yana, yani yaklaşık 5 senedir, bir işitsel nöropati spektrum bozukluğu denen bir işitme problemi çekmekteyim. Çok sesli ortamlarda, birden fazla kişinin konuştuğu yerlerde ya da arka plan gürültüsünün yüksek olduğu yerlerde işitmekte güçlük çekiyorum. Daha önce doktorlar tarafından işitme cihazı tedavisine yönlendirilmeme rağmen verim alamadım. Bir başka seçenek olan koklear implant tedavisine ise barındırdığı riskler ve düşük verim oranı yüzünden ben yanaşmadım, sıcak bakmadım. Başlarda yalnızca çok sesli ortamlarda değil de, birden fazla konuşmacının olduğu yerlerde işitme ve anlamada güçlük çekerken, artık rüzgâr uğultusuna, kâğıt hışırtısına gibi çeşitli dikkat dağıtıcı seslere karşı bir intoleransım oldu. Artık telefonla konuşamıyorum, hoparlörden gelen sesleri bir şekilde anlayamıyorum ya da televizyon izleyemiyorum radyolardan hiçbir şey anlayamıyorum, hatta sözlerini bilmediğim şarkıları bile dinleyemiyorum. Artık hışırtılar, uğultular, cızırtılar, onlarca kişinin aynı anda konuşmaya çalıştığı kantinler, ya da biz yemek yerken çatal kaşık sesleri ile eşlik eden kafeteryalar başlıca düşmanlarım. Daha önce sahip olduğum ama şu an ellerimden kayıp gitmekte olan işitme gücüm artık dünyaya, çaresizlikle kaplanmış bir nefretle ve acıyla bakmama sebep oluyor. Sırf duymadığım için ya da anlayamadığım için, duymak isteyip de kendilerini hiçbir şekilde anlayamadığım muhteşem insanlar tanıdım. Oysa kendilerini dinlemek için, ağızlarından çıkan tek bir kelimeyi dahi anlamak için insanüstü bir çaba sarf etmişim. Ama yaptıklarını, dinliyormuş gibi yapmaktan öteye geçemedim.

Yani bir insanla iletişim kuramadıysam, söylediklerini anlamadıysam, yapabileceğim iki şey vardı; ya tekrar etmesini isteyecektim ki bunu güdültülü bir ortamda istesem hüsrarla sonuçlanır, ya da belli belirsiz bir cevap verip, geçiştirecektim. Mesela 'bilmiyorum' diyecektim ya da karşımdakinin kötü bir şey söylemediğini farz edip hiçbir şey anlamamama rağmen 'evet' deyip konuyu atlatmaya çalışacaktım. Çünkü her zaman duymadığınızdan bahsedemiyorsunuz. Öyle zamanlar geliyor ki karşınızdaki insanla 5 dakika boyunca konuşmuşsunuz, 5 dakika sonunda bir soru yönelmişsiniz ama o insan sizi anlamadığını söylüyor, tekrar etmenizi istiyor. O insana karşı kırılmaz mısınız, sizi dinlemediği için? Elbette kırılırsınız. Peki, ben tam burada bunun için, hem elimde olmayan bir sebepten bunu yapamadığım için kırılmaz mıyım? Kırılıyorum. Hem öyle bir kırılıyorum ki akşama kadar paramparça oluyorum bazen, ama elden gelen bir şey yok. Bu duruma alışmak, bir şekilde üstesinden gelmeye çalışmak zorundasınız. Bu yüzden bireyselleşmeye çalışmak gerçekten sorunların üstesinden gelebilme adına her zaman çözüm sağlar. Hiç değilse bir adım atmanıza, bağımsız bir insan olduğunuzu düşünmenize yol açıyor.

Bugün dünyanın birçok yerinde işitme engelli insanlar için çeşitli yasal düzenlemeler yapılıyor. Üniversitelerde talep edilmesi durumunda işaret dili çevirmenleri ya da bir şekilde note taker'lar sağlanabiliyor. Bundan on ya da yirmi sene önce işitme engelli birinin mahrum kalacağı şeylerden, bugünkü teknolojik gelişmeler sayesinde alternatif yollarla çözüm üretilebiliyor. Mesela derste bir şeyleri anlamadıysam, açarım internetten yüzlerce hatta binlerce şekilde bu açığımı kapatabilirim. Ya da hocama, bir konuyu anlamadığım bir konu soracaksam e-posta bunun için bir çözümdür. Ya da dersin önemli bir noktasını kaçırdıysam arkadaşşıma atacağım bir mesaj benim işimi görebilir. Ama yine de hayatta teknolojinin yetersiz kaldığı noktalar var. Mesela işitme

cihazları. Bugün ne zaman bir insana işitme problemim olduğundan bahsetsem, sordukları ilk şey, neden işitme cihazı kullanmadığım. Bugün işitme cihazlarıyla pek çok problemi çözebiliyoruz, telafi etmeye çalışıyoruz ama tedavi etmiyoruz. Telafi etmeye çalışıyoruz çünkü işitme cihazlarıyla duyduğunuz deneyim asla gerçek duymanızla bir değil. Bugün işitme cihazı kullanan insanlara sorarsanız, duydukları sesin çok metalik olduğundan şikâyet edeceklerdir. Hatta gürültülü ortamlarda hiçbir faydası olmadığını söylerler. Bu cihazlar bir süzgeç görevi görmediği sürece sizin için gürültülü ortamlarda hiçbir fayda sağlamaz ve takdir edersiniz ki hayatımızın büyük bir bölümü gürültülü ortamlarda, kantinlerde, derslerde, geçiyor. Bir diğer eksiklik ise insanlar. İnsanları size ayak uydurmaları için, bir şekilde değişmeleri için zorlayamazsınız. Çünkü insanlar alıştıkları şeyleri sırf sizin için bırakma konusunda her zaman anlayışlı davranmazlar. O yüzden bireyselleşme sürecinde insanlara kendinizi anlatabilmek en önemli şeylerden biridir diye düşünüyorum. Her ne kadar lisede ailemin de dâhil olmasıyla durumuma çözümler üretilirken, üniversitede işler biraz daha farklı işliyor. Artık tek başınızdasınız. Yetişkin bir birey olarak, sorunlarınızı çözebilmek adına adımlar atmalısınız, girişken olmalısınız. Çoğu zaman iletişim kurarak sorununuzu çözebilirsiniz ya da çözmeye bir adım yaklaşabilirsiniz. Ama insanlarla iletişim kuramıyor ve bir dezavantaj yüzünden onlarla anlaşamıyor iseniz, çoğu zaman bunlar sorunlarınızı çözenize olanak sağlamaz. İşitme problemimin daha farkında olmadığım zamanları hatırlıyorum. Yaptığım şey, insanlardan kaçmak ve inkâr etmektir. Çünkü ben hiç değilse hemen hemen duyabiliyordum ama duyduklarımı anlamlandıramıyordum, kelimelere dönüştüremiyordum. Mesela, bir şeyi anlamadıysam insanları suçluyordum, ya etrafta çok fazla gürültü var ya da o insan anlatamadı diye düşünürdüm. Sorunun ben olduğunu başlarda kabul edememiştim ve bu belirsizlikten hiçbir zaman hoşlanmadım açıkçası. Telefonla konuşurken karşımdakine

sesi çok cızırtılı geldiği için kızdığımı hatırlıyorum. Arkamdaki insan bana seslendiğinde duymayıp dönüp bakmadığımı fark ettim. Karşımdaki insan bana bir şey anlatırken dikkatli bir şekilde dinlesem de anlamadığımı ve karşımdaki insanın anlamadığım için bana kızdığını fark ettim. Zaman içinde bu gibi örneklerle işitme problemimin olduğunu anladım. Daha önce odyometri testine gireniniz oldu mu bilmiyorum. İşitme testidir. Kulaklıkla küçük bir odaya girersiniz kulaklıktan her ses duyduğunuzda düğmeye basmanız istenir. Bu teste daha önce çeşitli devlet hastanelerinde, üniversite hastanelerinde ve özel hastanelerde girdim. Hepsinde bana söylenen işitme problemimin olmadığı, duyabildiğim idi. Hatta bana, rol yaptığımı, duyabildiğimi ama duymamış gibi yaptığımı söyleyenler oldu. Hatta testi geçmek için fazladan düğmelere bastığımı söyleyenler vardı. Oysa bana duyduğum en ufak sesteki emin olmasam bile basmam söylenmişti ve takdir edersiniz ki kafanızda durmaksızın bir orkestra çalarken neyin gerçek olup olmadığını anlayamıyorsunuz. Gerçek, birkaç sene sonra ortaya çıktı. Yetkin bir üniversite hastanesinde, işitsel nöropati spektrum bozukluğu teşhisi konuldu.

Düşünün, bir restorandasınız her tarafta insanlar konuşuyor ve siz sesin kimden geldiğini ve ne dediğini kesinlikle ayırt edemiyorsunuz. Her yerden yükselen çatal bıçak seslerinin yanı sıra yoldan geçen araba ve arkadan esen rüzgârın uğultusu da cabası. Ses kirliliğinden ses gürültüsünden başka bir şey duymuyorsunuz. Tam bir 'kakofoni'. Her gün yaşadığım bundan başka bir şey değil. Eğer derste çok önemli bir şey konuşuluyorsa mutlaka o anda arkadan bir poşet hışırtısı gelir, fermuar sesi gelir birisinin şişesini düşüreceği tutar ya da biri öksürür. Veya dolmuşta arkamdan birisi bir şey uzatır, bir şeyler söyler ama söyleneni anlayamadığım için direkt parayı uzatırım. Hiçbir şey söyleyemem. Hatta sonra arkadan uğultular yükselir, bunları duymazdan gelmek zorundasınız. İnsanlarla konuşurken artık birkaç kere tekrar ettirdikten

KAKOFONİ

Arda İnan

• ses uyumsuzluğu,
uğultular çekinde dolayan kulğa
hoş gelmeyen sesler kümesi

Defalarca anlatmanıza rağmen sizi anlamayan işitme engelli birisine boş ver, neyse diye geçiştirmek yerine sabırla anlatmayı deneyebiliriz. Aslında istediğimiz şeyler çok külfetli şeyler değil.

sonra hiçbir şey anlamazsınız, daha fazla kırılmamak için 'ha o yüzden' der geçiştirirsiniz. Ya da alışveriş yaparken satın aldığınız ürünün ne kadar olduğunu anlamadığınız için sürekli kâğıt paralarla ya da kartla alışveriş yapmak zorunda kalırsınız ve bir hafta içinde bozuk para kumbarasına dönüşürsünüz. Bunların üstesinden gelebilirim aslında ama insanları değiştirmek gerçekten çok zor. Sırf sizin gibi bir eksikliği bir dezavantajı ya da bir engeli olmadığı için kendini sizden üstün gören birisine, sizi küçümseyen birisine karşı ne yapabilirsiniz? Hangi birimiz şu an vücudumuzda bulunan ve eksiksiz çalışan herhangi bir organımızın yarın bir gün yerinde olacağını garanti edebiliriz? Hiç birimiz. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada 360 milyondan fazla insan farklı derecelerde işitme kaybı ile yaşıyor. Türkiye'de ise her 50 insandan biri işitme kaybı yaşıyor. İşitme engelli olarak dünyaya gelen çocuklardan yüzde doksanının ailesinde herhangi bir işitme kaybı bulgusu yok. Bu aileler çocuklarını bir sağır kültüründen yoksun olarak yetiştiriyorlar ve çocuk da doğal olarak bunun eksikliğini fazlasıyla çekiyor. Sağlıklı doğan çocukların %20'si ilk 10 sene içerisinde işitme engelli durumuna geliyor. Eğer 50 yaşın üzerindeyseniz bu oran %40, 70 yaşın üzerindeyseniz bu oran %71. Sayılar biraz acımasız ama şunun farkına varmamız lazım. Hem duyanların hem duymayanların hem görebilenlerin hem göremeyenlerin birlikte rahatlıkla yaşayabileceği bir toplum yaratmamız lazım. Bunu kime sorsanız muhtemelen katılacağını söyler ama hangimiz düşüncelerimizi eyleme döküyoruz gerçekten? Engelli bir insan karşıdan karşıya geçerken ona, acıma duygusunu hissettirmek yerine etraftakileri uyarabiliriz. Metrolarda, alt geçit, üst geçitlerde asansörleri gerçek sahiplerine bırakabiliriz. Defalarca anlatmanıza rağmen sizi anlamayan işitme engelli birisine boş ver, neyse diye geçiştirmek yerine sabırla anlatmayı deneyebiliriz. Aslında istediğimiz şeyler çok külfetli şeyler değil. Ama unutmak ya da boş vermek en büyük sorunumuz sanırım. Bunlar sizin için küçük ama bizim için gerçekten

büyük adımlar. İşitme cihazı kullanan insanlara sorduğunuzda cihazın hayatlarını kolaylaştıran bir alet olduğunun yanı sıra duymadıklarını gösteren bir işaret olduğunu söylerler aslında. Yani, bunu gören insanı işitme engellinin anlayabileceği şekilde konuşmaya yöneltir. Ama gelin görün ki Türkiye'deki işitme engellilerin yalnızca %20'si işitme cihazı kullanıyor. Kimisi estetik kaygı yüzünden, kimisi ise gerçekten verim alamadığından işitme cihazı kullanmıyor veya kullanmayı reddediyor. Haliyle bunun eksikliğini de toplumda fazlasıyla hissediyorlar. Bu durumda işitme engelli olduğunuzu anlatamayacağınız ya da anlatmaktan yorulduğunuz anlar olabiliyor. Kaldı ki, duymadığımı söylersem insanlardan nasıl muamele göreceğimi de bilemiyorum. Mesela, şu an hala kendi başıma gerçekleştiremediğim bir sürü şey var. Kendi başıma gidip muayene olamamak, taksi çağırılmamak, acil durumda 112'yi arayıp yardım isteyememek gibi zor durumlarla karşılaşabiliyorum. Tamam, konuşabiliyorum ama iletişimin gerekliliklerinden dinleme etkinliğini yapamıyorum. Lisede neyi anlamadığımı bile anlamadığım için doğal olarak soramıyordum ve bu yüzden pek çok kez hakarete, küçük düşürülmeye maruz kaldım ve alay konusu oldum. Duymadığınız zaman en öne oturursunuz, en önde de anlamazsanız arkanızdaki insanlar gülerler ya da alay ederler. Bunları duymazdan gelmek zorundasınız. Bunların dışında benim için en önemli sorun ulaşım. İYTE'de iseniz bilirsiniz İzmir'e gitmek için dolmuş ya da otobüs kullanmak durumundasınız. Otobüs kullanıyorsanız güzel, hattın üstünde nereye gideceği yazıyor ve başka yere gitme ihtimali yok, ama dolmuşta bazen nereye gideceğinizi sormak durumunda olabilirsiniz sorarsınız da, anlamazsanız tekrar sorarsınız ama bir dolmuş dolusu insan size bakarken üçüncüsünü sormaya cesaret edemezsiniz. Tarihteki en önemli bestecilerden birisi olan Ludwig Van Beethoven, aslında işitme engelliydi. Ceplerinizdeki telefonun temelini atan Alexander Graham Bell ve şu anda buradaki projeksiyonu görmenizi sağlayan Thomas

Edison da duyma engelli idi. Bu görmüş olduğunuz insanların kaç tanesinin sağır olduğunu biliyordunuz? Muhtemelen hiçbirini. Kim bilir bu insanların yanında nice başarılı insanlar vardır bizim duymadığımız, görmediğimiz. Tabii bu hikâyelerin yanında teması başarısızlık olanlar da var. İşitme engellilerin toplumda yer alma ve kendini kabul ettirme ihtimali gitgide artarken, günlük hayatta yaşadıkları sorunlar devam ediyor. Çünkü onlar işitenlerin dünyasında işitemeden ayakta durmaya çalışıyorlar. Karşılaştıkları sorunlar dil ve iletişim engelinin yanında, önyargılara dayanan aşağılanma ve acıma duygusu. İşitme engelli insanların kendini anlatamama durumu bir şekilde özgüven eksikliğine, öğrenilmiş çaresizliğe ve umutsuzluğa yol açıyor. Sizlerin de tahmin edebileceği üzere büyük bir kısmı işitme sorunundan, zorunda olmadıkça bahsetmemeyi, toplumdaki izole yaşamayı tercih ediyor ve sahip olabilecekleri gelişmelerden de mahrum kalabiliyorlar. İşitme engelli insanların etrafındaki kişilerin onlara karşı tutumu ve tavrı oldukça önemli. Hazırlık yılımdan bu yana geldiğim konumu gözden geçirecek olursam, gerçekten çok iyi niyetli ve yardımsever, her fırsatta da bunu dile getiren insanlar tanıdım, hocalarım, asistanlarım, arkadaşlarım oldu. Ancak hala benim işitme sorunum olduğunu bilmeyen hocalarım, asistanlarım ya da arkadaşlarım da var. Daha önce söylediğim gibi her insandan aynı şekilde duyarlılık beklemek olanaksız. Bir engelli yakınıysanız muhtemelen daha hassas ve duyarlı olursunuz ama değilseniz o tamamen sağduyunuza, hoşgörünüze ve sahip olduğunuz tecrübeleri aktarıp aktaramamanıza bağlı. Ancak, bir şekilde eğitim bağlamında diğer öğrencilerle aynı olmadığımızın farkında olunması gerektiğini düşünüyorum. Mesela 'ben duyamıyorum' dediğimde onun cevabı 'o zaman öne otur' diyebilmekten fazlası olabilmeli. Bir video izliyorsak, onun altyazısını açacak bir düğmeye basmak bu kadar zor olmamalı. Sınavla ilgili önemli şeyler, detaylar, tarih ve yer değişiklikler birkaç lafla geçirilmemeli. Sizler için çok külfetli şeyler değil ama bizler

için gerçekten çok fark ediyor. Hala çok fazla yol kat ettiğim söylenemez, alışma sürecim devam ediyor, bireyselleşme sürecim de öyle. Her gün farklı sorunlarla karşılaşmaya devam ediyorum. Bunların bir kısmına etrafımdakilerin desteğiyle çözümler bulabilirken, bir kısmı yine çözümsüz kalabiliyor. Şu anda üniversiteye yeniden başlayacak olsam, şu andaki tecrübemle neyi nasıl yapmam gerektiğini bildiğimden adımlarımı ona göre atabilirdim. Ama yeni başlayan bir öğrenci için bu oldukça zor. Oryantasyon günüm çok boş ve anlamsız geçti. Tek başına olduğunuz zaman adaptasyon çok zor bir şey. Arkadaşlarınız ya da tanıdıklarınız olmadığında oryantasyon günündeki gibi hissediyorsunuz. Hala hiçbir şey anlamadan akşama kadar dinlediğim dersler oluyor, ayıp olmasın diye duyuyormuş gibi yaptığım. Bir diğer sorun da karşımdaki insana, hocama, işitme problemim olduğundan bahsetmektir. Çünkü her insandan aynı şekilde duyarlılık bekleyemiyorsunuz. Karşınızdaki insanı hangi şartlar altında duyabileceğinizi bilemiyorsunuz. Bugün bunu ben bile bilemiyorum. Bu sizin sesinizin frekansıyla benim işitme hücrelerim arasındaki uyuma bağlı. Farklı olan bizler olduğumuz için sizlere ayak uydurmak belki daha kolay ama gerçekten şu noktada bizim yapabileceğimiz çoğu zaman faydasız ve kısıtlı. Tüm işitme engellilerin deneyimi, birbirinden benzersiz. Kimimiz az duyuyor, kimimiz hiç duymuyor, kimimiz sadece işaret diliyle haberleşebiliyor, kimimiz bir şekilde işitme cihazı kullanıyor. Hepsinin ortak bir noktası varsa o da çevrelerinden dışlanmış olmalarıdır. Şanslıyım ki İYTE'de etrafımdaki insanlar, arkadaşlarım işitme engelinin nasıl bir problem olduğunu bilmemelerine rağmen, kendilerine aşılabilir olan bir tür sosyal farkındalık bilinci sayesinde oldukça dikkatli ve özenliydim. Bugün İYTE'de yaptığım çoğu şeyi arkadaşlarım olmadan yapabilir miyim bilmiyorum. Bu bağlamda kendilerine çok şey borçlu olduğumu söyleyebilirim. Duyamadığının farkında olan ama bu durumun bir engelden ziyade bir farklılık olduğunu kanıksayan, bu farklılığa ayak

uydurmak için ellerinden geleni yapan ama bunu yaparken de saygıdan ve hoşgörüden ödün vermeyen insanlarla karşılaşmam İYTE’de yaşadığım en güzel şeylerden biriydi diye düşünüyorum. Nasıl ki insanlar pek çok konuda birbirinden benzersizse, işitme engelliler de duymaları bakımından dolayısıyla ihtiyaçları bakımından birbirinden çok farklı. Bu yüzden tüm işitme engellileri kapsayacak bir çözüm üretmek yerine bireysel yaklaşımları tercih ediyoruz. Ancak yine de pek çok işitme engelli günlük hayatta bir şekilde, bilgi eksikliğinden, tecrübe eksikliğinden ya da önyargılarından arınamamış insanlarla etkileşim kurmak zorunda oluyor. Ve çoğu sizin de tahmin edebileceğiniz gibi işi ya da okulu bir yerde bırakmak zorunda kalıyorlar. Ben de bazen yarıda bırakmayı düşünmüyor değilim ama sanırım bilim aşkı ve öğrenme, keşfetme sevgisi buna engel oluyor. Bir temel bilimler öğrencisi olarak vaktimin çoğu laboratuvarlarda geçiyor ve genellikle bir takım deneyleri yürütebilmemiz isteniyor. Ama çoğu zaman kalabalık gruplar halinde çalıştığımızdan, o kaos ortamı nedeniyle akşama kadar dinleyip anlayamadığım deneyler ya da dersler oluyor. Şu an hiç duymayan nerdeyse sadece işaret diliyle iletişim kurmak zorunda olan ya da onu bile bilmeyen pek çok insan var diye düşünüyorum. Bu insanlar sırf işaret dilinin konuşulduğu bir dünyada ya da işitmenin bir tür kusur sayıldığı bir dünyada yaşasalardı çok daha güzel işler yapabilecekken, sırf işitenlerin dünyasında oldukları için bu şanssızlığı yaşıyorlar. Engelli oldukları için değil ama engellendiklerinden.

Teşekkür ederim.

Şimdi de sözü Gökçe Lara Bodur ve Alara Ünver’e verelim.

Hekimlik ve Kültürel Yetkinlik: İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi Örneği

Gökçe Lara Bodur & Alara Ünver

İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi Birinci Sınıf Öğrencileri

Merhabalar, öncelikle bugün pek çok etkileyici deneyim dinledik ancak bizim konumuz bunlardan biraz farklı olacak. Bizimki, sosyal bir araştırmanın ön sonuçları. Konumuz işaret dili eğitimi alan tıp fakültesi öğrencilerinin engelliliğe ilişkin farkındalık düzeyinin kültürel yetkinlik açısından değerlendirilmesi. Öncelikle size bugün ne anlatacağımızdan biraz bahsedelim. Bazı genel bilgilerden bahsedeceğiz. Bunlar kültür, kültürel yetkinlik, engellilik ve işaret dili kavramları üzerine olacak. Ardından yaptığımız bu araştırmanın amacını sizlerle paylaşacağız. Yöntemimizi, analizimizi ve son olarak da bulgularımızı ve önerilerimizi sizinle paylaşacağız. Bugün kültürün pek çok tanımını yapıldı. Biz de kültürü, bir toplumun üyelerinin dünyayla ve birbirleriyle başa çıkmak için kullandıkları ve kuşaktan kuşağa öğrenme yoluyla aktarılan ortak inançlar, değerler, gelenekler, davranışlar ve eserler sistemi olarak tanımlıyoruz. Kültürün pek çok temel boyutu var; inançlarımız, geleneklerimiz, tutum ve davranışlarımız. Bahsedeceğimiz diğer kavram ise kültürel yetkinlik olarak adlandırdığımız sağlık çalışanlarının ya da kuruluşlardan hizmet talep eden insanların sosyal, kültürel ve dilsel ihtiyaçlarını karşılama kapasitesi olarak tanımlayabiliriz. Genel olarak hizmet sektöründe yer alan bütün insanların kültürel yetkinliğinin yüksek olması gerekmektedir ki bu insanlar tüm insanlara, eşit koşullarda en iyi şekilde hizmet verebilsin. Bizler de bu yetkinliğimizi arttırmak için işaret dili eğitimi aldık. Buradan hekimlik andına değinmek istiyorum. Andımızda; ‘Görevim ile hastam arasında yaş, hastalık ya da engellilik, inanç, etnik köken, cinsiyet, milliyet, politik düşünce, ırk, cinsel yönelim, toplumsal konu ya da başka herhangi bir özelliğin girmesine izin vermeyeceğime ant içerim.’

Bizler de hekim adayları olarak sadece kendimizi değil, çevremizdeki insanların da bu kültürel yetkinlik konusunda farkındalıklarını arttırmayı hedefliyoruz. Yani, kültürel yetkinlik aslında bizden farklı olana karşı önyargımızı kırmaya yönelik bir özelliğimizdir. Burada da söylediğimiz gibi konumuz işitme engelliler olsa da aslında biz, tüm dezavantajlı gruplara karşı kültürel yetkinliğimizi yükseltecek etkinliklerin olması taraftarıyız. Bu amaca yönelik bizim okulumuzda İnsan, Toplum ve Gezegen adında bir ders verilmekte. Bu dersin öğrenme hedeflerinin bazıları hekimlik mesleğinin değerlerini ve sorumluluklarını bize kavratmak. Ayrıca, sağlık hizmeti sunarken meslek değerlerine ve etik ilkelere göre karar verme yetkisi kazandırmak. Ayrıca engelli, istismar edilen çocuk, şiddet mağduru kadın, mülteci ya da Romanlar gibi dezavantajlı gruplarda sosyal, ekonomik ve sağlık düzeylerinin belirlenmesi ve herkese eşit hizmet verilmesi olarak söylenebilir. Peki, biz bu ders kapsamında neler yapıyoruz? Eğitsel etkinlikler gerçekleştiriyoruz. Mesela, daha önce saydığım dezavantajlı gruplara yönelik olarak grup hizmetleri, grup görüşmeleri sunabiliyoruz. Ayrıca yaşlı evlerine ziyaretler gerçekleştiriyoruz. Filmler izliyoruz, kitaplar okuyoruz. Daha sonra bu konular üzerinde tartışıyoruz. Ayrıca çevresel risklerin değerlendirilmesi konusunda tartışmalar yapıyoruz. Mesela rampaların olup olmaması ya da asansörlerin tekerlekli sandalyeye uygun olup olmadığı konusunda pek çok konuşmalar yapıyoruz. Burada da engelliler parkına yaptığımız bir ziyaretten iki tane fotoğraf koyduk. Bu parkta engelli vatandaşlarla konuştuk. Onların sorunlarını, dertlerini dinledik. Kendileri sundukları çözüm önerilerini bizlerle paylaştı, beklentilerini bizlere iletiler.

Son kavramlarımız 'engellilik' ve 'işaret dili' üzerine olacak. Öncelikle sahip olduğumuz kültürel yetkinlik, sadece işitme engellilere olan bir farkındalıkla sınırlı kalmamalı. Ancak bizim aldığımız eğitim, işaret dili eğitimi olduğu için biz bugün

Konuşan Eller Duyan Gözler

Sonuç ve Öneriler

- Bu nedenle ilgi duymasa dahi Tıp Fakültesi eğitim programına, öğrencinin dezavantaj gruplarla iletişim kurma becerisi kazanması amacıyla taşıyan derslerin eklenmesi yararlı olacaktır.
- İşaret dili eğitimi, öğrencilerin kültürel yeti düzeyini arttırmak için iyi bir başlangıç olmasına karşın yeterli değildir. Çünkü öğrenciler üniversiteye toplumsallaşma sürecinde edindikleri değer, inanç, tutum ve davranış donanımıyla gelmektedir.
- Özellikle etnik köken ve din gibi daha keskin önyargıları tetikleyen farklılıkları göz önünde tutarak mümkün kılacak uygulamalı derslerin Tıp Fakültelerinde eğitim sürecine yayılması gerekmektedir.

iler

p Fakültesi
dezavantajlı
i kazanması
mesi yararlı

kültürel yeterlilik
başlangıç olmasına
renciler
recinde
ve davranışla

daha keskin ve
likleri görmeyi
rslerin Tıp
yayılması

Özellikle etnik köken veya daha keskin ve sert ön yargıları içeren gruplara karşı farklılıkları görüp bu konudaki kültürel yetkinliğin yükseltilmesine olanak sağlayacak derslerin tıp fakültelerinde müfredata konulması taraftarıyız.

aktarımımızı sizlere işaret dili üzerinden gerçekleştireceğiz. Özellikle Arda'nın bahsettiği istatistiklere ben de değinmek istiyorum. Ülkemizde yapılan bir araştırmada tamamen işitme kaybına sahip insanların toplumdaki oranının %0,2 olduğu gözlemlenmiş. Ancak daha düşük seviyelerde de olsa işitme engelli vatandaşlarımızın oranı ile bir araya geldiğinde, bu durum toplumda yaklaşık %12-13 gibi bir orana sahip ve gerçekten toplama bakıldığında azımsanmayacak bir orandır. Araştırmanın amacına geçmeden önce aldığımız eğitimden biraz bahsetmek istiyorum. Biz bu eğitimi İzmir Ekonomi Üniversitesi'nde, haftada dört gün olmak üzere 120 saat olarak aldık. Bornova Halk Eğitim Merkezi'nden bir öğretmenimizden derslerimizi aldık. Bu etkinlik Kitap Kulübü Organizasyonu adı altında gerçekleştirildi. Araştırmamızın aslında üç temel amacı var. Bunlar; işaret dili eğitimi alan üniversite öğrencilerinin engelliliğe ilişkin farkındalık ve kültürel yetkinlik düzeyinin tespit edilmesi, daha sonra bu eğitimi almaya iten nedenlerin saptanması, elde ettikleri bilgi ve beklentilerin değerlendirilmesiydi. Araştırmamızın alt amacı ise kültürel yetkinlik düzeyinin geliştirilmesi konusunda fakültelerde yürütülebilecek eğitim programları yani müfredatlara ne gibi ders ve aktivitelerin eklenebileceğini belirlemektir. Araştırma yöntemimize gelecek olursak; bizim araştırmamız niteliksel araştırma yöntemlerini kullandığımız bir çalışmadır. Bu çalışmayı 7 kişilik bir odak grup görüşmesiyle gerçekleştirdik. Gruptaki katılımcıların ortak özelliği hepsinin İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi olmaları ve kendi istekleriyle işaret dili dersini almış olmalarıydı. Bahsettiğimiz bu odak grup görüşmesi 1 saat 6 dakika sürdü ve eş zamanlı çalışan iki ses kayıt cihazıyla kaydedildi. Ardından konuşmalar yazılı metin haline getirildi ve konuşmanın içeriği belirli temalara ayrıldı. Peki, biz bu araştırmalarda hangi sorulara yanıt aradık? Bu araştırmada İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerini işaret dili öğrenmeye iten nedenleri araştırdık. Yani işaret dili öğrenme arzusu taşıyan bu

öğrencilerin ortak özellikleri nelerdi? İkinci olarak işaret dili eğitimi alan öğrenciler gelecekte bu becerilerini hangi alanda kullanmak istiyorlar? Aldıkları eğitim onlar için yeterli mi ya da bu becerilerini geliştirmek istiyorlar mı? Bunları araştırdık. Daha sonra da işaret dili eğitimi alan öğrencilerin kültürel yetkinlik ve farkındalık düzeyini belirlemeye çalıştık. Son olarak tıp eğitiminde işaret dili eğitimi, kültürel yetkinlik düzeyini arttıran bir unsur olarak kullanılabilir mi? Sorusuna yanıt bulmaya çalıştık. Öğrenciler tıp fakültesi, birinci ve ikinci sınıftan, ailesinde ve yakın çevresinde hemen hemen hiç kimsenin engelli tanıdığı yok ve sadece iki öğrenci daha önce belirttiğimiz İnsan, Toplum ve Gezegen dersi kapsamında engellilikle ilgili bir ön eğitim almış. Bu öğrenciler dışında konuya ilişkin başka eğitim almış öğrenci yok. Topladığımız bu verileri analiz ederken belli temalar elde ettik. Dört ana tema etrafında topladık. Bunlardan ilki kültürel yetkinlik, ikincisi engellinin tanımına ilişkin tema, üçüncüsü engelli farkındalığı, dördüncüsü de hekim ve engellilik arasındaki ilişkiydi. Metne döküldüğünde konuştuğumuz ana temanın engelliliğe ilişkin farkındalık olduğunu fark ettik. Tabloda da gördüğümüz gibi % 12,94 gibi büyük bir yüzdeyle kültürel yetkinlik, yetkinliğin sınırı ve etnik kimlikler hakkında konuştuğumuzu gördük. Bunu ikinci, üçüncü ve dördüncü sırada işaret dili eğitimi nasıl alındı? İşitme engelliler hekim olabilir mi? gibi konular izledi.

Temalarımıza ilişkin ayrıntılara bakıldığında, temel konu alanı kültürel yetkinlik ve bunun sınırlarına ilişkindi. Bizlere, sağlık sorunlarını aktarmada güçlük çeken bireylerin kimler olduğu soruldu ve aldığımız eğitimden dolayı bizler ilk önce işitme engelli grup olduğu cevabını verdik. Ardından sırasıyla dilsizleri, dezavantajlı grupları örnek olarak ifade ettik. Dezavantajlı destek gruplarına seks işçilerini, ardından çocukları ve yaşlıları, içine kapanık insanları örnek olarak gösterdik. Buradan da fark ettiğiniz gibi bizim söylediğimiz dezavantajlı gruplar hep iletişim sorunu yaşayan insanlardı.

Biz de bunu aldığımız işaret dili eğitimine bağladık. Yetkinliğin sınırı konusuna gelecek olursak, odak grupta büyük bir etnik köken yargısı olduğunu fark ettik. Cevaplar arasında “Arapça ve Kürtçe öğrenmek istemem çünkü öğrenmek, hem çok çaba hem de çok zaman istiyor”, “Kültürünü de öğrenmek istiyorum, sadece dilini öğrenerek ona yardımcı olamam ” tarzında yanıtlar aldık. Bu, bizim etnik kökene ilişkin önyargımızın bir göstergesi aslında. Fakat bizim sağlık çalışanları olarak ön yargılarımızı asgari düzeye indirgememiz gerekiyor. Tabi ki bizler de bu yönde adımlar atıyoruz. Ardından diğer tamamını oluşturan ‘Engelli kimdir?’ sorusuna verilen yanıtların oluşturduğu kategori gelmektedir. Engelli kimdir sorusuna ve ardından gelen benzer sorulara verilen yanıtlara baktığımızda aslında hepimizin bir sağlıklı bakış açısıyla soruyu yanıtladığımızı gördük (%10.05). Normal insandan ayıran özellikleri olan, fiziksel, mental, biyolojik açıdan normal insandan farklı fiziksel eksiklikleri olan bireylerdi. Engelli dediğimizde iletişim kurmayı zorlaştıran fiziksel veya zihinsel sıkıntısı olan bireyleri bu kategoriye koyduğumuzu söyledik. Bunun tehlikeli bir ifade olduğunun farkındayız, ama biz bir sınırlandırma yapmak zorundayız ki tanı ve tedavi konusunda gelişmeler kat edebilelim. Bu yüzden ‘engelli kimdir’ başlığı altında bu ifadelerin kullanıldığını gördük. ‘İşitme engelli hekim olabilir mi?’ sorusuna negatif ya da karamsar bir yanıt veren olmadı, herkes bu konuda çok pozitif, bu durum bu alandaki kültürel yetkinliğimizin belli bir düzeyde olduğunun göstergesiydi aslında. Herkes “Eğitimi nasıl alacağını bilmiyorum ama alabilirse, neden olmasın, tercüman bulunabilirse neden olmasın?” tarzında cevaplar verdi.

‘Engelli kimdir?’ başlığı altında bize sorulan başka bir soru da ağır engellilik düzeyinin ne olduğuydu. Çoğumuz zihinsel engellilik cevabını verdik ve gerekçesi ise bireyin kendi algısı olmadığıydı. Ardından bunu duyu kaybı izledi ve son olarak da uzuv kaybını öne sürdük. Burada vurgulanması

gereken bir konu da bir arkadaşımızın söylediği “engelli ama mutlu” ifadesiydi. Bu ifade de engellinin saç rengi, göz rengi gibi engel durumunun da bir özelliği olarak kabul edilmesi ve onun topluma kazandırılmasıdır. Engelli ama mutlu, kendisiyle barışık olan insanlar, ağır engel düzeyi içerisinde değerlendirilmemeli bizce. Engellilerin yaşadığı sorunların neler olduğu bize sorulduğunda biz, iletişimden kaynaklanan toplumsal yaşama katılamama, insanlarla bir arada bulunamama, hep birlikte aynı adımı atamama olduğunu söyledik. Çözüm önerimiz de her şeyin başında olduğu gibi eğitimidir. Bu eğitim küçük yaşlardan başlayarak çocuklara, engellilerle bir arada olduğumuzun, onların aslında bizden farklı olmadığını, onların da bizim kendimiz için istediğimiz en iyi şeyi istediğini anlayabilecekleri ve isteyebilecekleri bir eğitim olmalıdır. Bu eğitimle doğal olarak toplumdaki bakış açısını ve zihniyeti de değiştirebiliriz. Bu değişim ile biz engellilerle hep beraber aradaki farkları kaldırarak yaşayabileceğimizi düşünüyoruz. Peki, engelliliğe ilişkin farkındalık ve bizi işaret dili eğitimi almaya iten nedenler neydi? Bunun ana sebebi aslında bizim kişilik özelliklerimiz, iletişim becerilerimizin yüksek olması, yaratıcı ve üretken olmamız ve daha da önemlisi farkındalığımızın yüksek olmasıydı. Bir de engelli bireylere aşına olmamız da önemliydi. Bunların dışında akla engelli bireyle sohbet etmek imkânına ulaşmak geliyor, daha sonra akran etkisinden bahsedebiliriz. Bu akran etkisi işaret dili eğitimine başlamada değil de daha süreklilikte etkili olan bir etmen aslında. Daha sonra medya ve işaret dili eğitimi geliyor. Peki, biz bu işaret dilini neden aldık? Sağlık çalışanları, hekim adayları olarak en iyi hizmeti verebilmek için. Bundan ziyade birer insan olarak çevremizdekilere yardım edebilmek için biz bu eğitimi almak istedik. Peki, bu eğitimi kimler aldı? Bu eğitimi başta öğrenciler, sağlık çalışanları, hekimler, sadece hastaneyle sınırlı kalmayacak şekilde bütün kurum personellerine işaret dili eğitimi verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Biz bu aldığımız

eğitimi sadece belli bir sürede sınırlı aldık ancak biz bunun kesinlikle yeterli olduğunu düşünmüyoruz. İşaret dili eğitimi tıbbi eğitimde bir zorunluluk olmalı ve sadece küçük bir zaman ayırmaktan ziyade bütün tıp eğitim hayatına yayılmalı. Aynı zamanda klinikte de kullanılabilecek şekilde bu eğitim verilmeli. Bunun yanı sıra sadece işitme engelliler için değil farklı engel türlerine sahip olan insanlarla doğru bir şekilde iletişim kurabilmemiz, onlara en iyi şekilde yardımcı olabilmemiz için daha çok iletişim üzerine bir eğitimin tıp fakültesi müfredatına konması gerektiğini söyledik. Peki, işaret dili eğitimi ne zaman verilir? Biz üniversitede bu eğitimi alan insanlar olarak bunun gerçekten geç bir zaman olduğunu düşünüyoruz. Üniversitede zaten bunun biliniyor olması gerekiyor. Yani aslında insanlar bu engelliliklerle daha küçük yaşlarda tanıştırılıp, bu konu hakkında farkındalığın artırılıp eğitimlerin daha bu yaşlardan verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Son tamamız olan hekim ve engellilik konusuna değinecek olursak, odak grup öğrencilerinin neden hekimlik mesleğini tercih ettikleri soruldu. Aslında bunlara verilen cevaplar farkındalıkların yüksek olduğunu ya da kültürel etkinliklerin neden bu kadar yüksek olduğunu da açıklar nitelikte. Çünkü verilen cevaplar aslında 'hayat boyu yapacağım meslek, hep istediğim meslek, insanlara yardım edebilmek için, iletişim kurabilmek için, bir şeylerin içinde olmak, üretmek, yazmak için' gibi cevaplardı. Bunlar aslında farkındalık düzeyinin yüksek olmasıyla paralel giden cevaplardı. Son olarak da sonuç ve önerilerimize gelecek olursak, bu bahsettiğimiz kültürel etkinlik kavramına göre odak grup görüşmesinde işaret dili eğitimi alan insanların bu eğitimi almadan önce de zaten engelliliğe ilişkin belli bir düzeyde de olsa farkındalığı olduğunu gözlemlendi. Hatta işaret dili eğitimi aldıktan sonra sadece işitme engellilere karşı değil, farklı engel türlerine sahip insanlara da olan kültürel yetkinlik ve farkındalığın da arttığını gözlemledik. Sonuç olarak ilgi duymasa dahi tıp fakültesi eğitim programına, öğrencilerin dezavantajlı gruplarla iletişim niteliklerini

yükseltecek, beceri kazandırabilecek derslerin eklenmesinin yararlı olduğunu düşünüyoruz. Aslında işaret dili eğitimi kültürel yeterliliğin düzeyini artırmak için iyi bir başlangıç ancak yeterli değil. Çünkü insanlar zaten üniversiteye geldiklerinde belirli kişisel özellik donanımına sahip olarak geliyorlar yani o insanların değerleri, inançları, tutumları ve davranışları oturmuş bir şekilde geliyor. Özellikle etnik köken veya daha keskin ve sert ön yargıları içeren gruplara karşı farklılıkları görüp bu konudaki kültürel yetkinliğin yükseltilmesine olanak sağlayacak derslerin tıp fakültelerinde müfredatla konulması taraftarıyız. Konuşmamızı bitirmeden önce belirtmek istiyoruz ki gerçekten aldığımız bu işaret dili eğitiminden çok memnunuz. Şahsen okul dışında bunu denemiş bir insan olarak ben gerçekten çok memnunum bu eğitimi aldığım için. Biz işaret dili eğitiminin yanında da gerçekten iletişimle ilgili daha farklı, daha yararlı ve kültürel etkinliğimizi daha da arttıracak eğitimler almak istiyoruz ve çevremizdeki insanlara da bunu aşılama istiyoruz. Biz bu eğitimin yeterli ve doğru müfredatla desteklendiği takdirde, sağlık hizmetlerinin de kalitesini artıracaklarını ve herkese eşit şekilde ulaşabileceğimizi düşünüyoruz.

Teşekkür ederiz. Sorularınızı alabiliriz.

-Araştırmamızda niçin tıp fakültesi öğrencilerine odaklandınız?

Odak grup öğrencilerimiz genelde tıp fakültesinden olduğu için bu konuya yoğunlaştık. Ama tabii ki iletişim içerisinde olan herkese bu müfredat uygulanabilir. Zaten bu paylaştığımız ön sonuçlardı, sadece Alara ve benim gibi tıp fakültesi öğrencileriyle yapılmış bir görüşmeydi. Farklı meslek gruplarındaki insanlar, öğrencilerle de farklı odak grup görüşmeleri yapıлып onların bu konuya olan bakış açılarını öğrenip eğitimin desteklenmesi ile ilgili daha geliştirici yorumlar yapılabilir. Çok teşekkürler.

Kapanış Konuşması

Merve Minkari Tunçay

Uzman Klinik Psikolog

Kapanış konuşmasını yapmak üzere Uzman Klinik Psikolog

Merve Minkari Tunçay'ı kürsüye davet ediyorum.

Merhabalar herkese. Şimdi yapılan konuşmaları biraz elimden geldiğince özetlemeye çalışacağım. Öncelikle şunu da sormak istiyorum benim bu şekilde konuşmam şu an da anlaşılır mı? Bu yavaşlıkta bu ses tonunda konuşmam anlaşılır mı? Dikkat etmem gereken bir şey var mı? Teşekkürler.

İlk konuşmada Şebnem çok yönlü olmanın, onun hayatı için öneminden bahsetti. Eğitim hayatının, sanatın ve edebiyatın onun hayatındaki tutucu, koruyucu yerini dinledik ondan. Erişilebilirliğe dair engeller karşısında hayallerinin peşinden gitmenin ve konfor alanından çıkmanın bireyselleşme serüvenindeki yerinden bahsetti bize. “Bastonumun sesi, özgürlüğümün sesi” dedi.

Şerife sınıflandırmaları reddederek birbirimizden farklı olmadığımızı, çok küçük yaşlarda idrak ettiğini anlattı. Ailenin destekleyen, kucaklayan yapısını onun bireyselleşme sürecini nasıl desteklediğini, ancak kimi zaman ise onların kimi kaygılarıyla nasıl mücadele ettiğini ve kendi potansiyelini cesurca gerçekleştirdiğini aktardı. Sosyal çevrenin, arkadaşlıkların ve çevrenin duyarlılığının yani sosyal hayatın içinde etkileşim halinde olmanın hayat başarısındaki yerini bizlerle paylaştı.

Zeynep, görülmeyen ve görünmeyen engel durumlarının da hayatta kimi bariyerlere neden olduğunu aktardı. Hastalığı bir arkadaş olarak görmenin, onunla yaşamayı nasıl kolaylaştırdığından bahsetti. Bedenimizin ve zihnimizin bağlantılı olduğunu, bu bağlamda psikoterapinin hastalığı için baş etme sürecindeki yerini bizlerle paylaştı.

Arda, kafasında çalan orkestranın arasından bireyselleşme ve bağımsızlığa ulaşma yolundaki çabasını aktardı. Teknolojinin kimi zaman hayatı kolaylaştırdığını, ancak telafi yöntemleri yerine tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiğinden bahsetti. Yetişkin bir birey olarak sorunları çözme yolunda insanları tutum ve yaklaşımının önemini bizlerle paylaştı. Hepimizin birlikte yaşayabildiği bir dünya mümkün diyerek önerileriyle bizlere yol gösterdi.

Aleyna ve Gökçe Lara'nın çalışma arkadaşları ve hocaları ile birlikte engelleri kaldırmak adına geliştirdikleri hem deneyimleyen hem araştırmacı pozisyonundaki deneyim ve araştırma sonuçlarını hep birlikte dinledik. Tıp eğitiminde işaret dilinin klinikte kullanılabilir şekilde verilmesinin ve fakülte müfredatına eklenmesinin önemini aktardılar. Çalışma aslında engellenen bireylere, hekimlere de erişebilmesi açısından oldukça önemliydi ve hepimizi düşünmeye itti.

Bu noktada kapanış olarak da öğrencilerimize konuşmaları, içten ve cesur paylaşımları için çok teşekkür ederiz. Deneyimlerinden çok şey öğrendik. Aslında herkes belirli süreçlerden geçerek kendi serüvenini oluşturuyor. Hayatın içinde olmanın, çabalamanın, engelleri aşmanın yolunda ne kadar önemli ve kıymetli olduğunu fark ettirdiniz. Hayatta, hepimiz kimi anlarda baş etmekte zorlanabiliyoruz. Siz de kendi serüveninizi paylaşmak isterseniz farkındalık yaratmak amacıyla engelsiz serüvenim hashtag'i ile (#engelsizseruvenim) paylaşımda bulunabilirsiniz. Belki burada başlattığımız çalışmayı böylece dışarıya da taşıyabiliriz. Burada sizlerin eklemek istediği düşünceler, soruları varsa, paylaşabilirsiniz. Teşekkür ederim katılımlarınız için.

Şimdi paylaşımda bulunmak isteyen var mı? Buyurun. Mikrofona ihtiyacınız var mı?

Şebnem Karakuş: Yani, kendi konuşmam da dâhil, fark ettiğim bir şey var. Onu paylaşmak istiyorum. Bana anksiyete teşhisi konmuştu Denizli'den istifa etmeye karar verdiğimde. Çünkü büyük bir kaygı bozukluğu yaşıyordum. Çünkü bir baskıya maruz kaldığım zaman kendi hayallerimin peşinden gitmem gerekiyordu. Çok uzun yıllar mücadele ettim ve sonra Zeynep'in de diyabetinin büyük bir üzüntüden sonra çıktığını öğrendiğim zaman yani dedim ki bizim duygusal olarak gelişimimize daha fazla dikkat etmemiz gerekiyor. Demiştim ya hani, bir ağaç gibi tek ve hür, o ağacın tabii ki fırtınada savrulduğu zamanlar olacak, yaprak döktüğü zamanlar olacak ama yeniden tomurcuklanıp açabilmesi, yeniden meyve verebilmesi için güçlü durmamız gerekiyor ve ruh sağlığımıza bu yüzden çok dikkat etmemiz gerektiğini bir kez daha fark ettim. Bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Teşekkürler.

